Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
MELCHIOR WATHELET
prezentate la 31 mai 2016[1]

Cauza C-72/15

Rosneft Oil Company OJSC
împotriva
Her Majesty's Treasury,
Secretary of State for Business, Innovation and Skills,
The Financial Conduct Authority

[cerere de decizie preliminară formulată de High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Camera de apel) (Înalta Curte de Justiție [Anglia și Țara Galilor], Divizia Queen's Bench [Camera de apel], Regatul Unit)]

„Trimitere preliminară — Politica externă și de securitate comună — Validitatea anumitor articole din Decizia 2014/512/PESC și din Regulamentul (UE) nr. 833/2014 — Măsuri restrictive având în vedere acțiunile Rusiei de destabilizare a situației în Ucraina"

I – Introducere

1. Prezenta cerere de decizie preliminară privește validitatea și interpretarea Deciziei 2014/512/PESC a Consiliului din 31 iulie 2014 privind măsuri restrictive, având în vedere acțiunile Rusiei de destabilizare a situației în Ucraina[2] (denumită în continuare „Decizia 2014/512") și ale Regulamentului (UE) nr. 833/2014 al Consiliului din 31 iulie 2014 privind măsuri restrictive având în vedere acțiunile Rusiei de destabilizare a situației în Ucraina[3] (denumit în continuare „Regulamentul nr. 833/2014").

2. Această cerere are o importanță deosebită, întrucât pune Curtea în situația să se pronunțe asupra competenței sale cu privire la controlul de validitate și asupra competenței sale de a interpreta, cu titlu preliminar, actele adoptate de Uniune în materia politicii externe și de securitate comună (denumită în continuare „PESC"), în condițiile în care articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și articolul 275 TFUE par să excludă această posibilitate.

3. Prezenta cauză oferă deci Curții posibilitatea să identifice actele care, conform punctului 252 din Avizul 2/13 (EU:C:2014:2454), „în stadiul actual al dreptului Uniunii […] nu intră sub incidența controlului jurisdicțional al Curții".

1 — Limba originală: franceza.

2 — JO L 229, p. 13. Această decizie a fost modificată de mai multe ori. Dat fiind că litigiul principal vizează doar modificările aduse până în luna decembrie 2014, ne vom referi în prezentele concluzii la versiunea Deciziei 2014/512 în vigoare în luna decembrie 2014, care include modificările aduse prin Deciziile 2014/659/PESC a Consiliului din 8 septembrie 2014 (JO L 271, p. 54) și 2014/872/PESC a Consiliului din 4 decembrie 2014 (JO L 349, p. 58).

3 — JO L 229, p. 1. Acest regulament a fost modificat de mai multe ori. Dat fiind că litigiul principal vizează doar modificările aduse până în luna decembrie 2014, ne vom referi în prezentele concluzii la versiunea Regulamentului nr. 833/2014 în vigoare în decembrie 2014, care include modificările aduse prin Regulamentele (UE) nr. 960/2014 al Consiliului din 8 septembrie 2014, (JO L 271, p. 3) și nr. 1290/2014 al Consiliului din 4 decembrie 2014, (JO L 349, p. 20).

II – Cadrul juridic

A – *Tratatul UE*

4. Articolul 19 alineatul (1), care face parte din titlul III din Tratatul UE, intitulat „Dispoziții privind instituțiile”, prevede:

„Curtea de Justiție a Uniunii Europene cuprinde Curtea de Justiție, Tribunalul și tribunale specializate. Aceasta asigură respectarea dreptului în interpretarea și aplicarea tratatelor.

Statele membre stabilesc căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii.”

5. În titlul V din Tratatul UE, intitulat „Dispoziții generale privind acțiunea externă a Uniunii și dispoziții speciale privind politica externă și de securitate comună”, articolul 21 alineatul (1) primul paragraf din capitolul 1, intitulat „Dispoziții generale privind acțiunea externă a Uniunii”, prevede:

„Acțiunea Uniunii pe scena internațională are la bază principiile care au inspirat crearea, dezvoltarea și extinderea sa și pe care intenționează să le promoveze în lumea întreagă: democrația, statul de drept, universalitatea și indivizibilitatea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, respectarea demnității umane, principiile egalității și solidarității, precum și respectarea principiilor Cartei Organizației Națiunilor Unite și a dreptului internațional.”

6. Capitolul 2, intitulat „Dispoziții speciale privind politica externă și de securitate comună”, care figurează în același titlu din tratat, prevede:

„*Secțiunea 1*

Dispoziții comune

Articolul 23

Acțiunea Uniunii pe scena internațională, în temeiul prezentului capitol, are la bază principiile, urmărește realizarea obiectivelor și se desfășoară în conformitate cu dispozițiile generale prevăzute în capitolul 1.

Articolul 24

(1) Competența Uniunii în materie de [PESC] include toate domeniile politicii externe, precum și toate chestiunile referitoare la securitatea Uniunii, inclusiv la definirea treptată a unei politici de apărare comune care poate conduce la o apărare comună.

[PESC] face obiectul aplicării unor norme și proceduri speciale. Aceasta este definită și pusă în aplicare de Consiliul European și de Consiliu, hotărând în unanimitate, cu excepția cazului în care tratatele dispun altfel. Adoptarea de acte legislative este exclusă. Politica externă și de securitate comună este pusă în aplicare de Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate și de statele membre, în conformitate cu tratatele. Rolurile specifice ale Parlamentului European și Comisiei în acest domeniu sunt definite prin tratate. Curtea de Justiție a Uniunii Europene nu este competentă cu privire la aceste dispoziții, cu excepția competenței de a controla respectarea articolului 40 din prezentul tratat și de a controla legalitatea anumitor decizii menționate la articolul 275 al doilea paragraf din Tratatul [FUE].

[…]

(3) Statele membre sprijină activ și fără rezerve politica externă și de securitate a Uniunii, în spiritul loialității și solidarității reciproce și respectă acțiunea Uniunii în acest domeniu.

Statele membre conlucrează pentru consolidarea și dezvoltarea solidarității politice reciproce. Acestea se abțin de la orice acțiune contrară intereselor Uniunii sau care poate dăuna eficienței sale ca forță de coeziune în relațiile internaționale. […]

Articolul 29

Consiliul adoptă decizii care definesc poziția Uniunii într-o anumită chestiune de natură geografică sau tematică. Statele membre asigură conformitatea politicilor lor naționale cu pozițiile Uniunii. […]

Articolul 40

Punerea în aplicare a politicii externe și de securitate comune nu aduce atingere aplicării procedurilor și domeniului de aplicare corespunzător al atribuțiilor instituțiilor prevăzute în tratate în vederea exercitării competențelor Uniunii prevăzute la articolele 3-6 din Tratatul [FUE].

De asemenea, punerea în aplicare a politicilor prevăzute la articolele respective nu aduce atingere aplicării procedurilor și domeniului de aplicare corespunzător al atribuțiilor instituțiilor prevăzute în tratate în vederea exercitării competențelor Uniunii în temeiul prezentului capitol.

[…]”

B – *Tratatul FUE*

7. Titlul I, intitulat „Dispoziții generale privind acțiunea externă a Uniunii”, din partea a cincea din Tratatul FUE, intitulată „Acțiunea externă a Uniunii”, prevede:

„*Articolul 205*

Acțiunea Uniunii pe scena internațională, în temeiul prezentei părți, are la bază principiile, urmărește realizarea obiectivelor și se desfășoară conform dispozițiilor generale prevăzute în titlul V capitolul 1 din Tratatul [UE].”

8. Titlul IV, intitulat „Măsurile restrictive”, din cadrul aceleiași părți din Tratatul FUE, prevede:

„*Articolul 215*

(1) În cazul în care o decizie, adoptată în conformitate cu titlul V capitolul 2 din Tratatul [UE], prevede întreruperea sau restrângerea, totală sau parțială, a relațiilor economice și financiare cu una sau mai multe țări terțe, Consiliul, hotărând cu majoritate calificată la propunerea comună a Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate și a Comisiei, adoptă măsurile necesare. Consiliul informează Parlamentul European cu privire la aceasta.

(2) În cazul în care se prevede într-o decizie, adoptată în conformitate cu titlul V capitolul 2 din Tratatul [UE], Consiliul poate adopta, în conformitate cu procedura prevăzută la alineatul (1), măsuri restrictive împotriva unor persoane fizice sau juridice, grupuri sau entități fără caracter statal.

(3) Actele menționate la prezentul articol cuprind dispozițiile necesare în materie de garanții juridice.”

9. Articolul 275 din secțiunea 5, intitulată „Curtea de Justiție a Uniunii Europene”, din capitolul 1, intitulat „Instituțiile”, din titlul I, intitulat „Dispoziții instituționale”, din cadrul părții a șasea din Tratatul FUE, intitulată „Dispoziții instituționale și financiare”, prevede:

„Curtea de Justiție a Uniunii Europene nu este competentă în ceea ce privește dispozițiile privind [PESC], nici în ceea ce privește actele adoptate în temeiul acestora.

Cu toate acestea, Curtea este competentă să controleze respectarea dispozițiilor articolului 40 din Tratatul [UE] și să se pronunțe în ceea ce privește acțiunile formulate în condițiile prevăzute la articolul 263 al patrulea paragraf din prezentul tratat, privind controlul legalității deciziilor care prevăd măsuri restrictive împotriva persoanelor fizice sau juridice adoptate de Consiliu în temeiul titlului V capitolul 2 din Tratatul [UE].”

C – *Acordul de parteneriat și cooperare*

10. Acordul de parteneriat și cooperare de instituire a unui parteneriat între Comunitățile Europene și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Federația Rusă, pe de altă parte, semnat la Corfu la 24 iunie 1994[4] (denumit în continuare „acordul de parteneriat”), prevede în titlul III, intitulat „Comerțul cu mărfuri”, următoarele:

„*Articolul 10*

(1) Părțile își acordă reciproc tratamentul general pe baza clauzei națiunii celei mai favorizate definit la articolul I alineatul (1) din GATT.

(2) Dispozițiile alineatului (1) nu se aplică:

(a) avantajelor acordate țărilor limitrofe în vederea facilitării traficului de frontieră;

(b) avantajelor acordate în scopul creării unei uniuni vamale sau a unei zone de liber schimb sau obținute în urma creării unei astfel de uniuni sau zone; termenii «uniune vamală» și «zonă de liber schimb» au aceeași semnificație ca cei definiți la articolul XXIV alineatul (8) din GATT sau create în conformitate cu procedura prevăzută la alineatul (10) din același articol al GATT;

(c) avantajelor acordate anumitor țări în conformitate cu GATT și cu alte acorduri internaționale în favoarea țărilor în curs de dezvoltare.

[…]

Articolul 12

(1) Părțile convin că principiul libertății de tranzit este o condiție esențială pentru atingerea obiectivelor prezentului acord.

În acest scop, fiecare parte garantează libertatea de tranzit prin teritoriul său a mărfurilor originare de pe teritoriul vamal sau destinate teritoriului vamal al celeilalte părți.

(2) Normele prevăzute la articolul V alineatele (2), (3), (4) și (5) din GATT se aplică între cele două părți.

4 — JO L 327, p. 3, Ediție specială, 11/vol. 70, p. 3. Acest acord a fost aprobat în numele Comunităților prin Decizia 97/800/CECO, CE, Euratom a Consiliului și a Comisiei din 30 octombrie 1997 (JO L 327, p. 1, Ediție specială, 11/vol. 15, p. 228).

[…]

Articolul 19

Prezentul acord nu împiedică aplicarea de interdicții sau restricții de import, de export sau de tranzit, justificate pe motive privind moralitatea publică, ordinea publică, siguranța publică, protecția sănătății și a vieții persoanelor, animalelor sau conservarea plantelor, protecția resurselor naturale, protecția patrimoniului național cu valoare artistică, istorică sau arheologică sau protecția proprietății intelectuale, industriale și comerciale, nici a reglementărilor privind aurul și argintul. Cu toate acestea, astfel de interdicții sau de restricții nu constituie un mijloc de discriminare arbitrară sau o restricție mascată a comerțului între părți."

11. În capitolul III, intitulat „Prestarea transfrontalieră de servicii", care figurează în titlul IV, intitulat „Dispoziții privind activitatea întreprinderilor și investițiile", din acest acord, articolul 36 prevede:

„Pentru sectoarele menționate în anexa 5 din prezentul acord, părțile își acordă un tratament reciproc nu mai puțin favorabil decât cel acordat unei țări terțe în ceea ce privește condițiile care afectează prestarea transfrontalieră de servicii de către societăți comerciale comunitare sau rusești pe teritoriul Rusiei sau, respectiv, al Comunității, în conformitate cu actele cu putere de lege și actele administrative aplicabile pe teritoriul fiecărei părți."

12. În titlul V, intitulat „Plăți și capitaluri", din acordul respectiv, articolul 52 prevede:

„[…]

(2) Se asigură libera circulație a capitalurilor între rezidenții Comunității și ai Rusiei privind investițiile directe efectuate în societăți comerciale constituite în conformitate cu legislația țării gazdă și investițiile directe efectuate în conformitate cu dispozițiile titlului IV capitolul II, precum și transferul în străinătate al respectivelor investiții, inclusiv orice plăți ale indemnizațiilor care rezultă în urma unor măsuri precum exproprierea și naționalizarea sau a unor măsuri cu efect echivalent și orice beneficii care decurg din acestea.

[…]

(5) Fără să aducă atingere alineatelor (6) și (7), după o perioadă tranzitorie de cinci ani de la data intrării în vigoare a prezentului acord, părțile nu mai introduc noi restricții care să afecteze circulația capitalurilor și plățile curente aferente între rezidenții Comunității și ai Rusiei și nu transformă aranjamentele existente în altele mai restrictive. Cu toate acestea, introducerea unor restricții în decursul perioadei tranzitorii menționate în prima teză din prezentul alineat nu afectează drepturile și obligațiile părților care decurg din alineatele (2), (3), (4) și (9) din prezentul articol.

[…]

(9) Părțile își acordă tratamentul pe baza clauzei națiunii celei mai favorizate în ceea ce privește libera circulație a plăților curente și a capitalurilor, precum și în ceea ce privește modalitățile de plată."

13. Articolul 99 din titlul XI, intitulat „Dispoziții instituționale, generale și finale", din același acord, prevede:

„Niciuna dintre dispozițiile prezentului acord nu împiedică o parte să ia măsurile:

1. pe care le consideră necesare pentru protejarea intereselor sale esențiale de securitate:

[…]

(d) în cazul unor perturbări interne grave care pot afecta ordinea publică, în caz de război sau de grave tensiuni internaționale care amenință să se transforme într-un conflict armat sau pentru a-și îndeplini obligațiile pe care le-a acceptat pentru a menține pacea și securitatea internațională;

[…]”

D – *Decizia 2014/512*

14. Dispozițiile următoare din Decizia 2014/512 fac obiectul prezentei cereri de decizie preliminară:

„*Articolul 1*

[…]

(2) Se interzice achiziționarea sau vânzarea directă sau indirectă, furnizarea în mod direct sau indirect de servicii de investiții sau de asistență la emitere sau orice alt fel de tranzacționare de obligațiuni, titluri de capital sau instrumente financiare similare cu o scadență de peste 30 de zile, emise după 12 septembrie 2014, de către:

[…]

(b) entități stabilite în Rusia, care sunt controlate public sau cu proprietate publică în proporție de peste 50 %, care au active totale estimate în valoare de peste o mie de miliarde de ruble rusești și ale căror venituri estimate provin în proporție de cel puțin 50 % din vânzarea sau transportul de țiței sau produse petroliere începând cu data de 12 septembrie 2014, astfel cum figurează în lista din anexa III [respectiv Rosneft, Transneft și Gazprom Neft];

(c) orice persoană juridică, entitate sau organism stabilit în afara Uniunii și deținut în proporție de peste 50 % de către o entitate menționată la [litera] […] (b) sau

(d) orice persoană juridică, entitate sau organism care acționează în numele sau sub conducerea unei entități din categoriile menționate la litera (c) sau enumerate în anex[a] […] III [respectiv Rosneft, Transneft și Gazprom Neft].

(3) Se interzice oricărei persoane juridice, entități sau organism menționat la alineatul (1) sau (2) încheierea sau participarea, în mod direct sau indirect, la orice acord de obținere a unor noi împrumuturi sau credite cu o scadență de peste 30 de zile, după 12 septembrie 2014, cu excepția împrumuturilor sau a creditelor care au un obiectiv specific și documentat de furnizare de finanțare pentru importuri sau exporturi directe sau indirecte neinterzise de mărfuri și servicii nefinanciare între Uniune și Rusia sau orice alt stat terț și a împrumuturilor care au un obiectiv specific și documentat de furnizare de fonduri de urgență pentru a îndeplini criteriile de solvabilitate și lichiditate pentru persoanele juridice stabilite în Uniune ale căror drepturi de proprietate sunt deținute în proporție de peste 50 % de către o entitate menționată în anexa I [respectiv Sberbank, VTB Bank, Gazprombank, Vnesheconombank și Rosselkhozbank]

[…]

Articolul 4

(1) Vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul, în mod direct sau indirect, al anumitor echipamente adecvate pentru următoarele categorii de proiecte de explorare și extracție în Rusia, inclusiv în zona sa economică exclusivă și pe platforma sa continentală, de către resortisanți ai statelor membre sau de pe teritoriul statelor membre sau utilizând aeronave înmatriculate în statele membre sau nave care arborează pavilionul acestora fac obiectul autorizării prealabile de către autoritatea competentă a statului membru exportator:

(a) explorarea și extracția petrolului în ape cu o adâncime mai mare de 150 de metri;

(b) explorarea și extracția petrolului în zona offshore situată la nord de Cercul Arctic;

(c) proiectele cu potențial de extracție a petrolului prin fracturare hidraulică din surse situate în formațiuni de șist; cu excepția explorării și extracției din formațiunile de șist pentru localizarea altor zăcăminte decât cele de șist sau pentru extracția petrolului din respectivele zăcăminte.

Uniunea adoptă măsurile necesare în vederea identificării articolelor relevante care intră sub incidența prezentului alineat.

(2) Furnizarea de:

(a) asistență tehnică sau alte servicii referitoare la echipamentele menționate la alineatul (1);

(b) finanțare sau asistență financiară pentru vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul de echipamente menționate la alineatul (1) sau pentru furnizarea de asistență sau instruire tehnică aferentă

face, de asemenea, obiectul autorizării prealabile de către autoritatea competentă a statului membru exportator.

(3) Autoritățile competente ale statelor membre nu acordă nicio autorizație pentru vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul de echipamente sau pentru furnizarea serviciilor menționate la alineatele (1) și (2) dacă stabilesc că vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul în cauză sau furnizarea serviciului în cauză are ca destinație una dintre categoriile de explorare și extracție menționate la alineatul (1).

(4) Alineatul (3) nu aduce atingere executării contractelor încheiate înainte de 1 august 2014 sau a contractelor accesorii necesare pentru executarea contractelor respective.

(5) O autorizație ar putea fi acordată în cazul în care vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul de echipamente sau pentru furnizarea serviciilor menționate la alineatele (1) și (2) este necesar pentru prevenirea sau reducerea urgente a efectelor unui eveniment care este probabil să aibă un impact grav și semnificativ asupra sănătății și siguranței umane sau asupra mediului. În cazuri urgente, justificate în mod corespunzător, vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul sau furnizarea serviciilor menționate la alineatele (1) și (2) se poate efectua fără o autorizație prealabilă, cu condiția ca exportatorul să informeze în acest sens autoritatea competentă în termen de cinci zile lucrătoare de la data la care a avut loc vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul, furnizându-i acesteia informații detaliate referitoare la justificarea relevantă a vânzării, furnizării, transferului sau exportului sau furnizarea de servicii fără autorizație prealabilă.

Articolul 4a

(1) Se interzice prestarea directă sau indirectă de servicii asociate necesare pentru următoarele categorii de proiecte de explorare și extracție în Rusia, inclusiv în zona economică exclusivă a acesteia și pe platforma continentală a acesteia, de către resortisanți ai statelor membre sau de pe teritoriul statelor membre sau utilizând aeronave înmatriculate în statele membre sau nave care arborează pavilionul acestora:

(a) explorarea și extracția petrolului în ape cu o adâncime mai mare de 150 de metri;

(b) explorarea și extracția petrolului în zona offshore situată la nord de Cercul Arctic;

(c) proiectele cu potențial de extracție a petrolului prin fracturare hidraulică din surse situate în formațiuni de șist; cu excepția explorării și extracției din formațiunile de șist pentru localizarea altor zăcăminte decât cele de șist sau pentru extracția petrolului din respectivele zăcăminte.

(2) Interdicția prevăzută la alineatul (1) nu aduce atingere executării contractelor sau acordurilor-cadru încheiate înainte de 12 septembrie 2014 sau a contractelor accesorii necesare pentru executarea contractelor respective.

(3) Interdicția prevăzută la alineatul (1) nu se aplică în cazul în care serviciile în cauză sunt necesare pentru prevenirea sau limitarea urgentă a unui eveniment care ar putea avea un impact grav și semnificativ asupra sănătății și siguranței umane sau asupra mediului.

[…]

Articolul 7

(1) Nu se admite nicio pretenție în legătură cu orice contract sau tranzacție a căror executare a fost afectată, direct sau indirect, în totalitate sau parțial, de măsurile impuse în temeiul prezentei decizii, inclusiv cererile de despăgubire sau oricare alte cereri de acest tip, cum ar fi o cerere de compensare sau o cerere în temeiul unei garanții, în special o cerere de prelungire sau de plată a unei obligațiuni, a unei garanții sau a unei contragaranții, mai ales a unei garanții financiare sau a unei contragaranții financiare, indiferent de forma acesteia, prezentate de:

(a) entitățile menționate la articolul 1 alineatul (1) litera (b) sau (c) și la articolul 1 alineatul (2) litera (c) sau (d) sau care figurează în anex[a] […] III […];

(b) orice altă persoană, entitate sau organism rus sau

(c) orice persoană, entitate sau organism care acționează prin intermediul sau în numele uneia din persoanele, entitățile sau organismele menționate la litera (a) sau (b) de la prezentul alineat.

(2) În cadrul oricărei proceduri pentru executarea unei cereri, sarcina de a dovedi că satisfacerea cererii nu este interzisă în temeiul alineatului (1) incumbă persoanei care urmărește executarea respectivei cereri.

3. Prezentul articol nu aduce atingere dreptului persoanelor, entităților și organismelor menționate la alineatul (1) la controlul jurisdicțional al legalității neexecutării obligațiilor contractuale, în conformitate cu prezenta decizie.

[…]”

E – *Regulamentul nr. 833/2014*

15. Dispozițiile următoare din Regulamentul nr. 833/2014 fac obiectul prezentei cereri de decizie preliminară:

„*Articolul 3*

(1) O autorizație prealabilă este necesară în cazul vânzării, furnizării, transferului sau exportului, în mod direct sau indirect, al produselor prevăzute în anexa II, indiferent dacă produsele respective provin sau nu din Uniune, către orice persoană fizică sau juridică, entitate sau organism din Rusia, inclusiv din zona sa economică exclusivă și de pe platforma sa continentală, sau din orice alt stat dacă produsele respective sunt destinate a fi utilizate în Rusia, inclusiv în zona sa economică exclusivă și pe platforma sa continentală.

(2) Pentru toate vânzările, furnizările, transferurile sau exporturile pentru care este necesară o autorizație în temeiul prezentului articol, autorizația respectivă se acordă de către autoritățile competente ale statului membru în care este stabilit exportatorul și respectă normele detaliate prevăzute la articolul 11 din Regulamentul (CE) nr. 428/2009. Autorizația este valabilă în întreaga Uniune.

(3) În anexa II sunt incluse anumite produse adecvate următoarelor categorii de proiecte de explorare și extracție desfășurate în Rusia, inclusiv în zona sa economică exclusivă și pe platforma sa continentală:

(a) explorarea și extracția petrolului în ape cu o adâncime mai mare de 150 de metri;

(b) explorarea și extracția petrolului în zona offshore de la nord de Cercul Arctic sau

(c) proiecte cu potențial de extracție a petrolului prin fracturare hidraulică din surse situate în formațiuni de șist; cu excepția explorării și extracției din formațiunile de șist pentru localizarea altor zăcăminte decât cele de șist sau pentru extracția petrolului din respectivele zăcăminte.

(4) Exportatorii furnizează autorităților competente toate informațiile relevante necesare atunci când solicită o autorizație de export.

(5) Autoritățile competente nu acordă nicio autorizație pentru vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul produselor prevăzute în anexa II în cazul în care au motive întemeiate să considere că vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul produselor respective are ca destinație oricare dintre categoriile de proiecte de explorare și extracție menționate la alineatul (3).

Cu toate acestea, autoritățile competente pot acorda o autorizație în cazul în care vânzarea, [furnizarea,] transferul sau exportul vizează executarea unei obligații care decurge dintr-un contract încheiat înainte de 1 august 2014 sau din contracte accesorii necesare pentru executarea unui astfel de contract.

De asemenea, autoritățile competente pot să acorde o autorizație în cazul în care vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul produselor este necesar pentru prevenirea sau reducerea urgentă a efectelor unui eveniment care ar putea avea un impact grav și semnificativ asupra sănătății și siguranței umane sau asupra mediului. În cazuri urgente, justificate în mod corespunzător, vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul se poate efectua fără o autorizație prealabilă, cu condiția ca exportatorul să notifice autoritatea competentă în termen de cinci zile lucrătoare de la data la care a avut loc vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul, furnizându-i acesteia informații detaliate referitoare la justificarea relevantă a vânzării, furnizării, transferului sau exportului fără autorizație prealabilă.

(6) În condițiile stabilite la alineatul (5), autoritățile competente pot anula, suspenda, modifica sau revoca o autorizație de export pe care au acordat-o anterior.

(7) În cazul în care o autoritate competentă refuză să acorde o autorizație sau anulează, suspendă, restricționează în mod semnificativ sau revocă o autorizație, în conformitate cu alineatul (5) sau (6), statul membru în cauză notifică acest lucru celorlalte state membre și Comisiei și le transmite acestora informațiile relevante, respectând totodată dispozițiile privind caracterul confidențial al unor asemenea informații cuprinse în Regulamentul (CE) nr. 515/97 al Consiliului.

(8) Înainte ca un stat membru să acorde o autorizație în conformitate cu alineatul (5) pentru o tranzacție în esență identică cu o tranzacție care face obiectul unui refuz încă în vigoare ce a fost emis de un alt stat membru sau de alte state membre în temeiul alineatelor (6) și (7), acesta se consultă mai întâi cu statul sau statele membre care au pronunțat refuzul. Dacă, în urma consultărilor, respectivul stat membru decide să acorde autorizația, acesta informează celelalte state membre și Comisia cu privire la aceasta, furnizând toate informațiile relevante care să justifice această decizie.

Articolul 3a

(1) Se interzice furnizarea, în mod direct sau indirect, de servicii asociate necesare pentru următoarele categorii de proiecte de explorare și extracție din Rusia, inclusiv din zona sa economică exclusivă și de pe platforma sa continentală:

(a) explorarea și extracția petrolului în ape cu o adâncime mai mare de 150 de metri;

(b) explorarea și extracția petrolului în zona offshore de la nord de Cercul Arctic sau

(c) proiectele cu potențial de extracție a petrolului prin fracturare hidraulică din surse situate în formațiuni de șist; cu excepția explorării și extracției din formațiunile de șist pentru localizarea altor zăcăminte decât cele de șist sau pentru extracția petrolului din respectivele zăcăminte.

În sensul prezentul alineat, «servicii asociate» înseamnă:

(i) forare;

(ii) încercarea puțurilor;

(iii) servicii de exploatare forestieră și de finisare;

(iv) furnizarea de ambarcațiuni specializate.

(2) Interdicțiile de la alineatul (1) nu aduc atingere executării unei obligații care decurge dintr-un contract sau un acord-cadru încheiat înainte de 12 septembrie 2014 sau din contractele accesorii necesare pentru executarea unui astfel de contract.

(3) Interdicțiile de la alineatul (1) nu se aplică în cazul în care serviciile în cauză sunt necesare pentru prevenirea sau reducerea urgentă a efectelor unui eveniment care ar putea avea un impact grav și semnificativ asupra sănătății și siguranței umane sau asupra mediului.

Furnizorul de servicii informează autoritatea competentă în termen de cinci zile lucrătoare cu privire la orice activitate desfășurată în temeiul prezentului alineat, furnizându-i acesteia informații detaliate referitoare la justificarea relevantă a vânzării, furnizării, transferului sau exportului.

Articolul 4

[…]

(3) Furnizarea următoarelor face obiectul unei autorizații acordate de autoritatea competentă în cauză:

(a) asistență tehnică sau servicii de intermediere în legătură cu produsele prevăzute în anexa II și cu furnizarea, fabricarea, întreținerea și utilizarea produselor respective, în mod direct sau indirect, către orice persoană fizică sau juridică, entitate sau organism din Rusia, inclusiv din zona sa economică exclusivă și de pe platforma sa continentală sau, în cazul în care o astfel de asistență privește produse destinate a fi utilizate în Rusia, inclusiv în zona sa economică exclusivă și pe platforma sa continentală, către orice persoană, entitate sau organism din orice alt stat;

(b) finanțare sau asistență financiară în legătură cu produsele menționate în anexa II, incluzând în special subvențiile, împrumuturile și asigurarea creditelor la export, pentru orice vânzare, furnizare, transfer sau export al produselor respective sau pentru orice furnizare de asistență tehnică aferentă acestora, în mod direct sau indirect, către orice persoană fizică sau juridică, entitate sau organism din Rusia, inclusiv din zona sa economică exclusivă și de pe platforma sa continentală sau, în cazul în care asistența respectivă vizează produse destinate a fi utilizate în Rusia, inclusiv în zona sa economică exclusivă și pe platforma sa continentală, către orice persoană, entitate sau organism din orice alt stat.

În cazurile urgente justificate în mod corespunzător menționate la articolul 3 alineatul (5), furnizarea de servicii menționate la prezentul alineat se poate efectua fără o autorizație prealabilă, cu condiția ca furnizorul să notifice autoritatea competentă în termen de cinci zile lucrătoare de la furnizarea serviciilor.

(4) În cazul în care autorizațiile sunt solicitate în conformitate cu prezentul articol alineatul (3), se aplică *mutatis mutandis* articolul 3, în special alineatele (2) și (5).

Articolul 5

[…]

(2) Se interzic cumpărarea, vânzarea, furnizarea de servicii de investiții sau de asistență la emiterea sau efectuarea de oricare alte operațiuni cu valori mobiliare și instrumente ale pieței monetare a căror scadență este mai mare de 30 de zile, emise după 12 septembrie 2014, realizate în mod direct sau indirect de către:

[…]

(b) o persoană juridică, entitate sau organism stabilite în Rusia, care sunt controlate public sau cu proprietate publică în proporție de peste 50 % și dețin active totale estimate în valoare de peste o mie de miliarde de ruble rusești și ale căror venituri estimate provin în proporție de cel puțin 50 % din vânzarea sau transportul de țiței sau produse petroliere, astfel cum figurează în anexa VI [respectiv Rosneft, Transneft, Gazprom Neft];

(c) o persoană juridică, entitate sau organism stabilite în afara Uniunii ale căror drepturi de proprietate sunt deținute, în mod direct sau indirect, în proporție de peste 50 % de o entitate care figurează la litera (a) sau (b) din prezentul alineat sau

(d) o persoană juridică, entitate sau organism care acționează în numele sau sub conducerea unei entități menționate la prezentul alineat litera (a), (b) sau (c).

(3) Se interzice oricărei persoane juridice, entități sau organism menționat la alineatul (1) sau (2) încheierea sau participarea, în mod direct sau indirect, la orice acord de obținere a unor noi împrumuturi sau credite cu o scadență de peste 30 de zile, după 12 septembrie 2014.Interdicția nu se aplică:

(a) împrumuturilor sau creditelor care au un obiectiv specific și documentat de furnizare de finanțare pentru importuri sau exporturi neinterzise de bunuri și servicii nefinanciare între Uniune și Rusia sau între Uniune și orice alt stat, inclusiv cheltuielilor aferente bunurilor și serviciilor dintr-o țară terță care sunt necesare pentru executarea contractului de export sau de import, sau

(b) împrumuturilor care au un obiectiv specific și documentat de furnizare de fonduri de urgență pentru a îndeplini criteriile de solvabilitate și lichiditate pentru persoane juridice stabilite în Uniune ale căror drepturi de proprietate sunt deținute în proporție de peste 50 % de către orice entitate menționată în anexa III [respectiv Sberbank, VTB Bank, Gazprombank, Vnesheconombank și Rosselkhozbank].

[…]

Articolul 8

(1) Statele membre stabilesc normele privind sancțiunile aplicabile în cazul încălcării dispozițiilor prezentului regulament și iau toate măsurile necesare pentru a asigura punerea în aplicare a acestora. Sancțiunile prevăzute trebuie să fie efective, proporționale și disuasive.

(2) După intrarea în vigoare a prezentului regulament, statele membre notifică fără întârziere Comisiei normele menționate la alineatul (1), precum și toate modificările ulterioare aduse acestora.

[…]

Articolul 11

(1) Nu se admite nicio pretenție în legătură cu orice contract sau tranzacție a căror executare a fost afectată, direct sau indirect, în totalitate sau parțial, de măsurile impuse în temeiul prezentului regulament, inclusiv cererile de despăgubire sau oricare alte cereri de acest tip, cum ar fi o cerere de compensare sau o cerere în temeiul unei garanții, în special o cerere de prelungire sau de plată a unei obligațiuni, a unei garanții sau a unei contragaranții, mai ales a unei garanții financiare sau a unei contragaranții financiare, indiferent de forma acesteia, prezentate de:

(a) entitățile menționate la articolul 5 [alineatul (1)] literele (b) și (c) și la articolul 5 [alineatul (2)] literele (c) și (d) sau care figurează în anex[a] VI [respectiv, Rosneft, Transneft, Gazprom Neft];

(b) orice altă persoană, entitate sau organism din Rusia;

(c) orice persoană, entitate sau organism care acționează prin intermediul sau în numele uneia din persoanele, entitățile sau organismele menționate la prezentul alineat litera (a) sau (b).

(2) În cadrul oricărei proceduri pentru executarea unei cereri, sarcina de a dovedi că satisfacerea cererii nu este interzisă în temeiul alineatului (1) incumbă persoanei care urmărește executarea respectivei cereri.

(3) Prezentul articol nu aduce atingere dreptului persoanelor, entităților și organismelor menționate la alineatul (1) la controlul jurisdicțional al legalității neexecutării obligațiilor contractuale, în conformitate cu prezentul regulament.”

III – Litigiul principal și întrebările preliminare

16. La 6 martie 2014, șefii de stat sau de guvern ai statelor membre ale Uniunii au condamnat cu fermitate „încălcarea gratuită a suveranității și integrității teritoriale ucrainene de către Federația Rusă” [5]. Ei au îndemnat Federația Rusă să își retragă imediat forțele armate către zonele de staționare permanentă a acestora, în conformitate cu acordurile aplicabile. Ei au decis de asemenea să suspende discuțiile bilaterale cu Federația Rusă în materie de vize, precum și cu privire la noul acord global care trebuia să înlocuiască acordul de parteneriat. Cu toate acestea, au subliniat că trebuia să se găsească o soluție pentru criză în cadrul negocierilor dintre guvernul Ucrainei și cel al Federației Ruse.

17. Șefii de stat sau de guvern ai statelor membre ale Uniunii au adăugat că, în cazul în care aceste negocieri nu produceau rezultate într-o perioadă determinată, urmau să fie impuse restricții de călătorie și înghețări ale activelor în ceea ce privește persoanele responsabile pentru acțiuni care subminau sau amenințau integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei.

18. În vederea punerii în aplicare a acestei declarații, Consiliul a adoptat Regulamentul (UE) nr. 269/2014 din 17 martie 2014 privind măsuri restrictive în raport cu acțiunile care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei [6], regulament care a impus măsurile menționate mai sus în privința anumitor persoane, enumerate în anexa I la acesta.

19. La 31 iulie 2014, având în vedere că Federația Rusă nu răspunsese cererilor Uniunii și ținând seama de continuarea atingerilor aduse integrității teritoriale, suveranității și independenței Ucrainei, Consiliul a adoptat o serie de noi măsuri restrictive substanțiale, respectiv Decizia 2014/512 și Regulamentul nr. 833/2014, care, printre alte întreprinderi ruse, privesc Rosneft Oil Company OJSC (denumită în continuare „Rosneft”), ale cărei activități includ explorarea, extracția și rafinarea hidrocarburilor, precum și comercializarea țițeiului și a gazului în Rusia și în străinătate.

20. Rosneft își desfășoară activitățile de explorare și de extracție în provinciile din Rusia bogate în hidrocarburi și pe platoul continental rus. Activitățile sale de explorare includ operațiuni în ape cu o adâncime mai mare de 150 de metri și în formațiuni de șist.

21. Majoritatea acțiunilor Rosneft (69,5 %) sunt deținute de Rosneftegaz OJSC, o societate pe acțiuni deținută în întregime de Federația Rusă. Un procent mic din acțiuni (19,75 %) sunt deținute de BP Russian Investments Ltd., o filială a societății petroliere britanice BP plc. Restul de 10,75 % din capitalul social emis este cotat la bursă.

22. Her Majesty’s Treasury (Ministerul Finanțelor din Marea Britanie) și Secretary of State for Business, Innovation and Skills (Ministrul Afacerilor, Inovării și Competențelor) sunt autoritățile responsabile, în Regatul Unit, pentru punerea în aplicare a legislației Uniunii de impunere a unor măsuri restrictive ca răspuns la acțiunile Federației Ruse în Ucraina.

23. Financial Conduct Authority (Autoritatea pentru Conduita Financiară, denumită în continuare „FCA”) face de asemenea obiectul Deciziei 2014/512 și al Regulamentului nr. 833/2014 și trebuie să examineze efectele pe care aceste acte le au asupra propriilor obligații și obiective legale. În consecință, dacă s-ar constata că ar putea fi emise titluri interzise și că acest fapt ar risca să aducă atingere integrității pieței reglementate de FCA sau protecției consumatorului, FCA ar fi obligată să examineze ce acțiuni ar trebui, dacă ar fi cazul, să întreprindă pentru a anticipa sau a evita acest risc.

5 — Declarația șefilor de stat sau de guvern privind Ucraina, Bruxelles, 6 martie 2014.

6 — JO L 78, p. 6.

24. Prin cererea sa introductivă depusă la grefa Tribunalului la 9 octombrie 2014, Rosneft a formulat o acțiune în anulare împotriva Deciziei 2014/512 și a Regulamentului nr. 833/2014 în temeiul articolului 263 al patrulea paragraf TFUE[7].

25. Prin acțiunea în control jurisdicțional introdusă în fața High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Camera de apel) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Divizia Queen's Bench (Camera de apel), Regatul Unit] la 20 noiembrie 2014, Rosneft contestă legalitatea Deciziei 2014/512 și a Regulamentului nr. 833/2014, precum și a unor măsuri adoptate de autoritățile din Regatul Unit pentru punerea în aplicare a anumitor aspecte ale Regulamentului nr. 833/2014 și în special a sancțiunilor penale prevăzute în cazul încălcării acestui regulament[8], a unor interpretări ale FCA cu privire la noțiunea „asistență financiară" și a interpretării și aplicării regulamentului de către FCA în cazul anumitor valori mobiliare[9].

26. Prin hotărârea din 9 februarie 2015[10], High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Camera de apel) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Divizia Queen's Bench (Camera de apel), Regatul Unit] a apreciat că, pentru soluționarea litigiului pendinte în fața sa, trebuia să stabilească dacă anumite dispoziții ale Deciziei 2014/512 și ale Regulamentului nr. 833/2014 sunt lipsite de validitate, ceea ce aceasta nu ar putea face fără a adresa Curții întrebări preliminare, în conformitate cu Hotărârea Foto-Frost (314/85, EU:C:1987:452).

27. În plus, aceasta apreciază că, chiar dacă dispozițiile respective sunt valide, nu există certitudinea că alte instanțe ale statelor membre ar ajunge la aceleași concluzii în privința interpretării și aplicării lor. De altfel, aceasta a subliniat existența, cu privire la anumite aspecte esențiale, a unor divergențe de interpretare semnificative între autoritățile competente din diferite state membre.

28. În acest context, High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Camera de apel) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Divizia Queen's Bench (Camera de apel), Regatul Unit] a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Având în vedere în special articolul 19 alineatul (1) TUE, articolul 24 TUE, articolul 40 TUE, articolul 47 [din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare «carta»)] și articolul 275 al doilea paragraf TFUE, Curtea are competența de a pronunța o hotărâre preliminară în temeiul articolului 267 TFUE cu privire la validitatea articolului 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3), a articolului 4, a articolului 4a, a articolului 7, precum și a anexei III din [D]ecizi[a] [2014/512]?

2) a) Sunt una sau mai multe dintre următoarele dispoziții (denumite în continuare «măsurile relevante») din regulament și, în măsura în care Curtea are competență, din decizie, lipsite de validitate:

i) articolele 4 și 4a din [D]ecizi[a] [2014/512];

ii) articolul 3, articolul 3a, articolul 4 alineatele (3) și (4), precum și anexa II la [R]egulament[ul nr.] [833/2014];

7 — Este vorba despre cauza pendinte NK Rosneft și alții/Consiliul (T-715/14).

8 — A se vedea Regulamentele cu privire la Ucraina (sancțiuni financiare ale Uniunii Europene) (nr. 3) din 2014 [The Ukraine (European Union Financial Sanctions) (No. 3) Regulations 2014, SI 2014/2054], modificate ulterior prin Regulamentele cu privire la Ucraina (sancțiuni financiare ale Uniunii Europene) (nr. 3) (Revizuire) din 2014 [The Ukraine (European Union Financial Sanctions) (No. 3) (Amendment) Regulations 2014, SI 2014/2445], și Ordonanța privind controlul exporturilor (sancțiuni cu privire la Rusia, Crimeea și Sevastopol) din 2014 [The Export Control (Russia, Crimea and Sevastopol Sanctions) Order 2014, SI 2014/2357], modificată ulterior prin Ordonanța privind controlul exporturilor (sancțiuni cu privire la Rusia, Crimeea și Sevastopol) (Revizuire) din 2014 [The Export Control (Russia, Crimea and Sevastopol Sanctions) (Amendment) Order 2014, SI 2014/2932].

9 — Este vorba de valori mobiliare transferabile emise sub forma Certificatelor Globale de Depozit („Global Depository Receipts", în continuare „CGD") cu privire la acțiunile Rosneft și care sunt înscrise pe lista de cotație oficială și de tranzacționare a Bursei din Londra.

10 — A se vedea *R (OJSC Rosneft Oil Company) v Her Majesty's Treasury and ors* [2015] EWHC 248 (Admin).

(denumite în continuare, împreună, «dispozițiile referitoare la sectorul petrolier»)

iii) articolul 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3), precum și anexa III la [D]ecizi[a] [2014/512];

iv) articolul 5 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3), precum și anexa VI la [R]egulament[ul nr.] [833/2014];

(denumite în continuare, împreună, «dispozițiile referitoare la valori mobiliare și la împrumut»)

v) articolul 7 din [D]ecizi[a] [2014/512] și

vi) articolul 11 din [R]egulament[ul nr.] [833/2014].

2) b) În măsura în care măsurile relevante sunt valide, este contrar principiilor securității juridice și *nulla poena sine lege certa* ca un stat membru să impună sancțiuni penale, în temeiul articolului 8 din [R]egulament[ul nr.] [833/2014], înainte ca domeniul de aplicare al infracțiunii în cauză să fi fost în mod suficient clarificat de Curte?

3) În măsura în care interdicțiile sau restricțiile pertinente, menționate la întrebarea 2 litera a), sunt valide:

a) termenul «asistență financiară», care figurează la articolul 4 alineatul (3) din [R]egulament[ul nr. 833/2014], include procesarea unei plăți de o bancă sau de o altă instituție financiară?

b) articolul 5 din regulament interzice emiterea de [CGD] sau alte tranzacții cu asemenea certificate emise cu începere de la 12 septembrie 2014 în cadrul unui acord de depozit cu una dintre entitățile enumerate în anexa VI, cu privire la acțiuni la una dintre aceste entități care au fost emise înainte de 12 septembrie 2014?

c) în măsura în care Curtea consideră că există o lipsă de claritate care poate fi rezolvată în mod corespunzător de către Curte prin furnizarea de îndrumări suplimentare, care este interpretarea corectă a termenilor «șist» și «ape cu o adâncime mai mare de 150 de metri», care figurează la articolul 4 din decizie și la articolele 3 și 3a din regulament? În special, dacă Curtea consideră necesar și oportun, poate furniza o interpretare de natură geologică a termenului «șist» care să fie utilizată în punerea în aplicare a regulamentului și poate clarifica dacă măsurarea «apelor cu o adâncime mai mare de 150 de metri» trebuie să fie făcută de la punctul de foraj sau de altundeva?”

29. Prin Ordonanța din 26 martie 2015, președintele Tribunalului a suspendat acțiunea în anulare în cauza NK Rosneft și alții/Consiliul (T-715/14) până la pronunțarea hotărârii Curții în prezenta cauză, conform articolului 54 al treilea paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene.

IV – Procedura în fața Curții

30. Prezenta cerere de decizie preliminară a fost depusă la Curte la 18 februarie 2015. Rosneft, FCA, guvernele Regatului Unit, ceh, german, estonian și francez, precum și Consiliul și Comisia au depus observații scrise.

31. La 23 februarie 2016, a avut loc o ședință în care au prezentat observații orale Rosneft, FCA, guvernele Regatului Unit, ceh, german, estonian, francez și polonez, precum și Consiliul și Comisia.

V – Analiză

A – *Cu privire la prima întrebare*

32. Prin intermediul primei întrebări formulate, instanța de trimitere solicită Curții să stabilească dacă este competentă să se pronunțe cu titlu preliminar cu privire la validitatea articolului 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3), a articolului 4, a articolului 4a, a articolului 7, precum și a anexei III la Decizia 2014/512 având în vedere articolele 19, 24 și 40 TUE, articolul 275 TFUE și articolul 47 din cartă.

1. Cu privire la admisibilitate

33. Guvernul estonian și Consiliul contestă admisibilitatea primei întrebări, întrucât un răspuns la aceasta nu este necesar pentru a permite instanței de trimitere soluționarea litigiului principal.

34. Propunem Curții să respingă această excepție de inadmisibilitate deoarece competența Curții de a răspunde la prezenta cerere de decizie preliminară este în mod evident o condiție prealabilă pentru analizarea celorlalte întrebări adresate de instanța de trimitere (relevanța acestora nefiind contestată de nimeni). În plus, această întrebare este, potrivit unei jurisprudențe constante, „de ordine publică [și] poate fi examinată de Curte chiar din oficiu, în orice moment al procedurii” [11].

35. Mai mult, instanța de trimitere trebuie să aibă clarificată chestiunea întinderii competenței Curții pentru a ști dacă este sau nu este ținută de monopolul Curții în materia controlului validității actelor de drept derivat al Uniunii [12].

2. Cu privire la competența Curții de a se pronunța cu titlu preliminar cu privire la validitatea și interpretarea actelor PESC

a) Regula generală: controlul jurisdicțional (articolele 19 TUE, 263 TFUE, 277 TFUE și 267 TFUE)

36. La punctul 23 din celebra sa Hotărâre Les Verts/Parlamentul (294/83, EU:C:1986:166), Curtea a decis că „[Uniunea] este o [uniune] bazată pe ordinea de drept, întrucât nici statele sale membre, nici instituțiile sale nu pot să se sustragă controlului ce vizează conformitatea actelor adoptate de acestea cu carta constituțională fundamentală, reprezentată de [T]ratat[ul FUE]”. Curtea a permis astfel ca o acțiune în anulare să poată fi îndreptată împotriva actelor Parlamentului European, chiar dacă acesta din urmă nu era în mod explicit prevăzut ca o instituție ale cărei acte puteau face obiectul controlului legalității în temeiul primului paragraf al fostului articol 173 CEE (actualul articol 263 TFUE) [13].

37. Articolul 19 TUE conferă instanțelor Uniunii misiunea de a „asigur[a] respectarea dreptului în interpretarea și aplicarea tratatelor” și însărcinează statele membre să stabilească căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii.

11 — Hotărârea Elitaliana/Eulex Kosovo (C-439/13 P, EU:C:2015:753, punctul 37). A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârile Sahlstedt și alții/Comisia (C-362/06 P, EU:C:2009:243, punctul 22) și Comisia/Cipru (C-340/10, EU:C:2012:143, punctul 20).

12 — A se vedea Luarea de poziție a avocatului general Kokott cu privire la Avizul 2/13 (EU:C:2014:2475, punctul 100).

13 — Această calitate procesuală pasivă a Parlamentului în materia acțiunii în anulare a fost completată cu calitatea procesuală activă a acestuia, consfințită prin Hotărârea Parlamentul/Consiliul (C-70/88, EU:C:1990:217). În această hotărâre, Curtea a constatat că, deși textul Tratatului CEE nu indica Parlamentul printre instituțiile care puteau formula o acțiune în anulare, acest fapt putea constitui „o lacună procedurală [care] nu poate să prevaleze față de interesul fundamental de menținere și respectare a echilibrului instituțional definit de tratatele de instituire a Comunităților Europene” (punctul 26).

38. Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, „Tratatul FUE a instituit, prin articolele 263 și 277, pe de o parte, și prin articolul 267, pe de altă parte, un sistem complet de căi de atac și de proceduri menit să asigure controlul legalității actelor Uniunii, pe care l-a încredințat instanței Uniunii” [14].

b) „Carve-out”: imunitatea jurisdicțională a anumitor acte adoptate în cadrul PESC [articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și articolul 275 primul paragraf TFUE]

39. La prima vedere, competența Curții în materia PESC pare să fie exclusă de articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și de articolul 275 primul paragraf TFUE.

40. Înainte de a analiza aceste dispoziții, trebuie arătat că, în pofida faptului că a avut ocazia de a examina întrebări cu privire la competența sa în materie de PESC la momentul pronunțării Hotărârilor Parlamentul/Consiliul (C-130/10, EU:C:2012:472), Consiliul/Manufacturing Support & Procurement Kala Naft (C-348/12 P, EU:C:2013:776), Parlamentul/Consiliul (C-658/11, EU:C:2014:2025), precum și Gbagbo și alții/Consiliul (C-478/11 P-C-482/11 P, EU:C:2013:258), Curtea a statuat, la punctul 251 din Avizul 2/13 (EU:C:2014:2454), că „[aceasta] nu […] avu[sese] încă ocazia să precizeze întinderea limitărilor competenței sale care rezultă, în materie de PESC, [din articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și din articolul 275 TFUE]”. Astfel, Curtea s-a pronunțat la punctul 252 din avizul său că „e[ra] suficient să se constate că, în stadiul actual al dreptului Uniunii, anumite acte adoptate în cadrul PESC nu intră sub incidența controlului jurisdicțional al Curții”, fără a preciza totuși care sunt aceste acte [15].

41. Pe de altă parte, în condițiile în care controlul legalității actelor Uniunii reprezintă regula (articolele 19 TUE, articolul 263 TFUE, articolul 277 TFUE și articolul 267 TFUE), articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și articolul 275 primul paragraf TFUE – care introduc o clauză de „carve-out” de la competența instanțelor Uniunii sau, cu alte cuvinte, „o derogare de la regula competenței generale pe care articolul 19 TUE o conferă Curții […] – trebuie să fie interpretate, în consecință, în mod restrictiv” [16].

42. În plus, trebuie să se sublinieze existența unei divergențe de formulare între articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și articolul 275 primul paragraf TFUE.

43. Potrivit articolului 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TFUE, „Curtea de Justiție a Uniunii Europene nu este competentă cu privire la *aceste dispoziții*” [17], în timp ce articolul 275 primul paragraf TFUE prevede că „Curtea de Justiție a Uniunii Europene nu este competentă în ceea ce privește *dispozițiile privind [PESC], nici în ceea ce privește actele adoptate în temeiul acestora*” [18].

44. Utilizarea la articolul 275 primul paragraf TFUE a termenilor „dispozițiile privind [PESC]” ar putea crea falsa impresie că instanțele Uniunii nu au nicio competență în raport cu orice dispoziție a Tratatului FUE care, deși nu intră în sfera PESC, poate avea legătură cu aceasta.

14 — Hotărârea Inuit Tapiriit Kanatami și alții/Parlamentul și Consiliul (C-583/11 P, EU:C:2013:625, punctul 92). A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârile Les Verts/Parlamentul (294/83, EU:C:1986:166, punctul 23), Unión de Pequeños Agricultores/Consiliul (C-50/00 P, EU:C:2002:462, punctul 40), Telefónica/Comisia (C-274/12 P, EU:C:2013:852, punctul 57), T & L Sugars și Sidul Açúcares/Comisia (C-456/13 P, EU:C:2015:284, punctul 45), precum și Ordonanța Pesquerias Riveirenses și alții/Consiliul (C-164/14 P, EU:C:2015:111, punctul 40).

15 — Cu toate acestea, Curtea nu a adoptat punctul de vedere foarte clar exprimat al avocatului general Kokott, conform căruia Curtea nu este competentă să se pronunțe cu titlu preliminar cu privire la validitatea actelor referitoare la PESC, ceea ce ar permite instanțelor statelor membre, în considerarea obligației de a aplica dreptul Uniunii, să aprecieze chiar ele legalitatea acestui tip de acte și să nu le aplice în cazul în care le-ar considera nelegale (a se vedea punctele 82-103 din Luarea de poziție a avocatului general Kokott cu privire la Avizul 2/13, EU:C:2014:2475).

16 — Hotărârea Parlamentul/Consiliul (C-658/11, EU:C:2014:2025, punctul 70). A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea Elitaliana/Eulex Kosovo (C-439/13 P, EU:C:2015:753, punctul 42).

17 — Sublinierea noastră.

18 — Sublinierea noastră.

45. Curtea nu a adoptat niciodată această interpretare, mai degrabă extinsă, a articolului 275 primul paragraf TFUE. Dimpotrivă, s-a pronunțat că un act întemeiat pe articolul 37 TUE, care face parte dintre dispozițiile PESC din Tratatul UE, și pe articolul 218 alineatele (5) și (6) TFUE, nu exclude controlul jurisdicțional, deoarece articolul 218 TFUE, dispoziție în mod vădit referitoare la PESC, „are o aplicabilitate generală și are, așadar, vocație de a se aplica, în principiu, tuturor acordurilor internaționale negociate și încheiate de Uniune în toate domeniile de acțiune ale acesteia, inclusiv PESC” [19].

46. Întrucât articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE exclude competența Curții numai „cu privire la *aceste dispoziții*” [20], considerăm că, astfel cum susține Comisia la punctul 40 din observațiile scrise, trimiterea este astfel făcută la titlul capitolului 2 din titlul V din TUE, intitulat „Dispoziții speciale privind politica externă și de securitate comună” și din care face parte articolul respectiv.

47. Clauza „carve-out” de la articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și de la articolul 275 primul paragraf TFUE se referă, așadar, numai la articolele 23-46 TUE și la actele Uniunii adoptate în temeiul acestora [21].

48. Astfel, nu intră sub incidența clauzei „carve-out” regulamentele adoptate de Consiliu în temeiul articolului 215 TFUE. Părțile din litigiul principal și toți intervenienții în prezenta cauză sunt de acord că regulamentele adoptate de Consiliu în temeiul articolului 215 TFUE, precum în speță Regulamentul nr. 833/2014, intră în sfera competenței generale a instanțelor Uniunii de a controla legalitatea acestora, conform articolului 19 TUE, dezbaterea limitându-se la întinderea acestui control și la marja de apreciere acordată Consiliului. În plus, Curtea s-a pronunțat deja cu titlu preliminar cu privire la interpretarea Regulamentului (CE) nr. 765/2006 al Consiliului din 18 mai 2006 privind măsurile restrictive împotriva președintelui Lukașenko și anumitor funcționari din Belarus [22], al cărui temei juridic era de asemenea fostul articol 301 CE, devenit articolul 215 TFUE [23].

49. În plus, pentru ca un act PESC să poată beneficia de imunitatea de jurisdicție de la articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și de la articolul 275 primul paragraf TFUE, nu numai temeiul juridic al acestuia trebuie să se regăsească în articolele 23-46 TUE, ci și conținutul său material trebuie să intre în sfera de aplicare a PESC.

50. Astfel, în cadrul unei acțiuni în anulare introduse împotriva măsurilor luate de misiunea instituită pe baza Acțiunii comune 2008/124/PESC a Consiliului din 4 februarie 2008 privind misiunea Uniunii Europene de sprijinire a supremației legii în Kosovo, EULEX KOSOVO [24], astfel cum a fost modificată prin Decizia 2011/752/PESC a Consiliului din 24 noiembrie 2011 de modificare a Acțiunii comune 2008/124/PESC privind misiunea Uniunii Europene de sprijinire a supremației legii în Kosovo, EULEX KOSOVO [25], la punctele 48 și 49 din Hotărârea Elitaliana/Eulex Kosovo (C-439/13 P, EU:C:2015:753), Curtea a statuat că „[…] măsurile în litigiu, a căror anulare era cerută ca urmare a unei încălcări a normelor de drept aplicabile contractelor de achiziții publice ale Uniunii, se raportau la o atribuire a unui contract de achiziții publice care […] determina[se] cheltuieli suportate din bugetul Uniunii. Prin urmare, contractul în cauză intr[a] sub incidența dispozițiilor Regulamentului financiar” și, „[a]vând în vedere circumstanțele specifice cauzei, nu se poate considera că domeniul de aplicare al limitării care

19 — Hotărârea Parlamentul/Consiliul (C-658/11, EU:C:2014:2025, punctul 72).

20 — Sublinierea noastră.

21 — A se vedea Hotărârile Consiliul/Manufacturing Support & Procurement Kala Naft (C-348/12 P, EU:C:2013:776, punctul 99, care face trimitere la punctele 36-38 din Hotărârea Manufacturing Support & Procurement Kala Naft/Consiliul T-509/10, EU:T:2012:201), Parlamentul/Consiliul (C-658/11, EU:C:2014:2025, punctul 73), precum și National Iranian Oil Company/Consiliul (T-578/12, EU:T:2014:678, punctul 35), confirmată prin Hotărârea National Iranian Oil Company/Consiliul (C-440/14 P, EU:C:2016:128).

22 — JO L 134, p. 1, Ediție specială, 18/vol. 5 p. 71.

23 — A se vedea Hotărârea Peftiev (C-314/13, EU:C:2014:1645).

24 — JO L 42, p. 92.

25 — JO L 310, p. 10.

derogă de la competența Curții prevăzută la articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și la articolul 275 primul paragraf TFUE se extinde până la a exclude competența Curții de a interpreta și de a aplica dispozițiile Regulamentului financiar în materia atribuirii contractelor de achiziții publice".

c) „Claw-back": controlul jurisdicțional limitat al actelor PESC [articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și articolul 275 al doilea paragraf TFUE]

i) Domeniu de aplicare

51. Dacă și numai dacă un act PESC îndeplinește cele două condiții enunțate la punctele 47 și 49 din prezentele concluzii, trebuie analizat în plus dacă totuși, pe baza clauzei „claw-back" introduse de articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și de articolul 275 al doilea paragraf TFUE, el nu intră în sfera competenței generale pe care articolul 19 alineatul (1) TUE o conferă instanțelor Uniunii.

52. Subliniem că restrângerea competenței Curții în materia PESC, realizată prin clauza „carve-out", este motivată de faptul că actele PESC sunt, în principiu, considerate a transpune numai decizii de natură pur politică legate de exercitarea PESC, împotriva cărora un control jurisdicțional este dificil de conciliat cu separarea puterilor [26].

53. Totuși, clauza „claw-back" privează un act PESC de această imunitate jurisdicțională atunci când actul depășește limitele PESC, acesta fiind cazul deciziilor PESC care, deși adoptate în temeiul titlului V capitolul 2 din Tratatul UE, afectează totuși competențele conferite Uniunii de Tratatul FUE, precum și al deciziilor PESC care prevăd măsuri restrictive împotriva unor persoane fizice sau juridice.

54. Astfel, încă din anul 1998, Curtea s-a pronunțat la punctele 14-18 din Hotărârea Comisia/Consiliul (C-170/96, EU:C:1998:219) că avea competența, în temeiul articolului M din Tratatul UE (predecesorul articolului 40 TUE), de „a garanta că actele care, potrivit Consiliului, intră în domeniul de aplicare al articolului K.3 alineatul (2) din Tratatul privind Uniunea Europeană nu afectează competențele pe care dispozițiile Tratatului CE le conferă Comunității" [27].

55. În mod similar, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții privind controlul legalității măsurilor restrictive împotriva unor persoane fizice sau juridice conținute în acte anterioare intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona, „o poziție comună care ar avea, datorită conținutului său, o sferă de aplicare care o depășește pe aceea atribuită de Tratatul UE acestui tip de act trebuie să poată fi supusă controlului Curții" [28] deoarece „[p]osibilitatea de a sesiza Curtea cu titlu preliminar trebuie [...] să fie deschisă în privința tuturor dispozițiilor adoptate de Consiliu, oricare ar fi natura sau forma acestora, care urmăresc să producă efecte juridice față de terți" [29].

56. Clauza „claw-back" prevăzută la articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și la articolul 275 al doilea paragraf TFUE nu a modificat substanțial situația existentă anterior adoptării Tratatului de la Lisabona.

26 — În dreptul mai multor state membre, chestiunile legate de exercitarea politicii externe realizate de guvern nu sunt supuse controlului jurisdicțional conform teoriei denumite a actelor de guvernare [a se vedea în special Conseil d'État (Franța), 19 februarie 1875, Prince Napoléon, Recueil Lebon, p. 155] sau doctrinei „justiciability" [a se vedea în special *R (Abbasi and anor) v Secretary of State for Foreign & Commonwealth Affairs and anor* [2002] EWCA Civ 1598 punctele 99 și 106 [Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division)] [Curtea de Apel (Anglia și Țara Galilor) (Secția civilă), Regatul Unit].

27 — Punctul 16. A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârile Comisia/Consiliul (C-176/03, EU:C:2005:542, punctul 39), Comisia/Consiliul (C-440/05, EU:C:2007:625, punctul 53), precum și Comisia/Consiliul (C-91/05, EU:C:2008:288, punctul 33).

28 — A se vedea Hotărârile Gestoras Pro Amnistía și alții/Consiliul (C-354/04 P, EU:C:2007:115, punctul 54) și Segi și alții/Consiliul (C-355/04 P, EU:C:2007:116, punctul 54).

29 — A se vedea Hotărârile Gestoras Pro Amnistía și alții/Consiliul (C-354/04 P, EU:C:2007:115, punctul 53) și Segi și alții/Consiliul (C-355/04 P, EU:C:2007:116, punctul 53).

57. Constatăm că, precum în cazul clauzei „carve-out”, există o diferență de redactare între dispozițiile relevante, însă de această dată articolul 275 TFUE este cel care utilizează termeni mai restrictivi decât articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE.

58. Articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE prevede astfel că instanțele Uniunii au competența „de a controla respectarea articolului 40 [TUE] și de a *controla legalitatea* anumitor decizii menționate la articolul 275 al doilea paragraf [TFUE]” [30].

59. În schimb, articolul 275 al doilea paragraf TFUE prevede că instanțele Uniunii sunt competente „să controleze respectarea dispozițiilor articolului 40 [TUE] și *să se pronunțe în ceea ce privește acțiunile formulate în condițiile prevăzute la articolul 263 al patrulea paragraf [TFUE*], privind controlul legalității deciziilor care prevăd măsuri restrictive împotriva persoanelor fizice sau juridice adoptate de Consiliu în temeiul titlului V capitolul 2 [TUE]”.

60. În ceea ce privește controlul respectării articolului 40 TUE, cele două dispoziții sunt identice. Orice act PESC care intră sub incidența clauzei „carve-out” poate fi controlat de instanțele Uniunii pentru a asigura respectarea articolului 40 TUE. Acest aspect al clauzei „claw-back” include deci între altele actele adoptate în temeiul articolului 215 alineatele (1) și (2) TFUE, care conțin atât măsuri care prevăd întreruperea sau restrângerea, totală sau parțială, a relațiilor economice și financiare cu una sau mai multe țări terțe, cât și măsuri restrictive împotriva persoanelor fizice sau juridice.

61. Cu toate acestea, există o diferență semnificativă între redactările celor două dispoziții în cauză în măsura în care articolul 275 al doilea paragraf TFUE limitează controlul legalității deciziilor care prevăd măsuri restrictive împotriva persoanelor fizice sau juridice la acțiuni în anulare introduse de aceste persoane conform articolului 263 al patrulea paragraf TFUE, în timp ce articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE restabilește competența Curții de a controla, în general, legalitatea „anumitor decizii menționate la articolul 275 al doilea paragraf [TFUE]”, respectiv „decizii[…] care prevăd măsuri restrictive împotriva persoanelor fizice sau juridice adoptate de Consiliu în temeiul titlului V capitolul 2 [TUE]”.

62. Or, reiese din jurisprudența Curții citată la punctul 38 din prezentele concluzii că acest „control al legalității”, la care face trimitere articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE, include nu numai acțiunile în anulare introduse în temeiul articolului 263 al patrulea paragraf TFUE, ci de asemenea și în special mecanismul trimiterii preliminare prevăzut la articolul 267 TFUE.

63. Astfel, conform unei jurisprudențe vechi și constante a Curții, „trimiterea preliminară în aprecierea validității constituie, *asemănător acțiunii în anulare*, o modalitate de control al legalității actelor adoptate de instituțiile [Uniunii]” [31]. Astfel cum Curtea s-a pronunțat la punctul 15 din Hotărârea Foto-Frost (314/85, EU:C:1987:452) „competențele recunoscute Curții prin articolul [267 TFUE]

30 — Sublinierea noastră.

31 — Hotărârea Foto-Frost (314/85, EU:C:1987:452, punctul 16). Sublinierea noastră. A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârile Les Verts/Parlamentul (294/83, EU:C:1986:166, punctul 23), Unión de Pequeños Agricultores/Consiliul (C-50/00 P, EU:C:2002:462, punctul 40), Gaston Schul Douane-expediteur (C-461/03, EU:C:2005:742, punctul 22), Reynolds Tobacco și alții/Comisia (C-131/03 P, EU:C:2006:541, punctul 80), Melki și Abdeli (C-188/10 și C-189/10, EU:C:2010:363, punctul 54), A (EU:C:2014:2195, punctul 41), precum și Schrems (C-362/14, EU:C:2015:650, punctul 62).

vizează în principal asigurarea aplicării uniforme a dreptului [Uniunii] de către instanțele naționale [întrucât] [d]ivergențele dintre instanțele statelor membre cu privire la validitatea actelor [Uniunii] ar fi de natură să compromită însăși unitatea ordinii juridice [a Uniunii] și să aducă atingere cerinței fundamentale a securității juridice” [32].

64. În plus, întrucât, potrivit jurisprudenței Curții [33], clauza „carve-out” introdusă de articolul 275 primul paragraf TFUE trebuie, ca orice excepție, interpretată în manieră restrictivă și întrucât sfera de aplicare a unei clauze „claw-back” nu poate fi mai largă decât cea a unei clauze „carve-out” [34], clauza „claw-back” prevăzută la articolul 275 al doilea paragraf TFUE, care restabilește regula de bază, trebuie interpretată în sens larg având în vedere formularea mai extensivă a articolului 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE.

65. Considerăm astfel că clauza „claw-back” prevăzută la articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și la articolul 275 al doilea paragraf TFUE permite instanțelor Uniunii să controleze respectarea articolului 40 TUE de către toate actele PESC (fie prin intermediul unei acțiuni în anulare, fie prin intermediul unei trimiteri preliminare) [35], precum și să controleze legalitatea deciziilor PESC care prevăd măsuri restrictive împotriva persoanelor fizice sau juridice adoptate de Consiliu în temeiul titlului V capitolul 2 din TUE (fie în cadrul unei acțiuni în anulare, fie al unei trimiteri preliminare) [36].

66. Poziția contrară, exprimată de avocatul general Kokott în luarea de poziție cu privire la Avizul 2/13 (EU:C:2014:2475) și susținută în cadrul prezentei cauze de guvernele Regatului Unit, ceh, german, estonian, francez și polonez, precum și de Consiliu, potrivit căreia „tratatele nu prevăd în mod specific *nicio* competență a Curții în materia trimiterilor preliminare în domeniul PESC [37], ar fi, în opinia noastră, dificil de conciliat cu articolul 23 TUE, care prevede că „[a]cțiunea Uniunii pe scena internațională […] are la bază principiile […] prevăzute în capitolul 1[…]”, printre care se numără statul de drept și universalitatea și indivizibilitatea drepturilor omului și a libertăților fundamentale [38], care includ, fără îndoială, dreptul de acces la o instanță și o protecție jurisdicțională efectivă.

32 — Hotărârea Foto-Frost (314/85, EU:C:1987:452) se întemeiază pe faptul că „prin articolul [263] se atribuie Curții competența *exclusivă* de a anula un act adoptat de o instituție [a Uniunii]” [Hotărârea Foto-Frost (314/85, EU:C:1987:452, punctul 17)]. Sublinierea noastră. A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârile Lucchini (C-119/05, EU:C:2007:434, punctul 53), Melki și Abdeli (C-188/10 și C-189/10, EU:C:2010:363, punctul 54), Otis și alții (C-199/11, EU:C:2012:684, punctul 53), A (EU:C:2014:2195, punctul 41), precum și Schrems (C-362/14, EU:C:2015:650, punctul 62). Acest principiu trebuie să se aplice oricărui act al Uniunii care intră fie sub incidența clauzei generale de competență a Curții (a se vedea punctele 36-38 din prezentele concluzii), fie a clauzei „claw-back”. Dacă, în schimb, o procedură vizează un act referitor la PESC care intră sub incidența clauzei „carve-out”, însă nu și a clauzei „claw-back”, controlul legalității acestuia nu intră în competența Curții, ci a instanțelor statelor membre, cărora le revine sarcina de a asigura justițiabililor o protecție jurisdicțională efectivă, conform articolului 19 TUE. Astfel, după cum prevăd articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și articolul 275 primul paragraf TFUE, „Curtea de Justiție a Uniunii Europene [este cea care] nu este competentă”, iar nu instanțele statelor membre.

33 — A se vedea Hotărârile Parlamentul/Consiliul (C-658/11, EU:C:2014:2025, punctul 70) și Elitaliana/Eulex Kosovo (C-439/13 P, EU:C:2015:753, punctul 42).

34 — Astfel, nu este posibil ca al doilea paragraf al articolului 275 TFUE să restabilească competența instanțelor Uniunii pentru chestiuni care nu au fost mai întâi excluse din competența lor de primul paragraf al acestui articol.

35 — A se vedea în acest sens Lenaerts, K., Maselis, I., și Gutman, K., *EU Procedural Law*, Oxford University Press, 2014 punctul 6.05.

36 — Adăugăm că prezenta cauză privește doar competența Curții de a se pronunța cu titlu preliminar cu privire la validitatea și interpretarea actelor PESC, acțiunile în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, precum și cele în despăgubiri care vizează un act PESC care intră în sfera clauzei „carve-out”, prevăzută la articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și la articolul 275 primul paragraf TFUE, iar nu a clauzei „claw-back”, prevăzută la articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și la articolul 275 al doilea paragraf TFUE.

37 — Punctul 100 din luarea de poziție. La punctul 101 se adaugă: „[d]esigur, este profund regretabil din punctul de vedere al politicii de integrare faptul că, în ceea ce privește chestiunile care țin de PESC, Curtea nu are nicio competență în materia trimiterilor preliminare și nu dispune de un monopol pentru a se pronunța asupra validității actelor juridice ale instituțiilor în sensul Hotărârii Foto-Frost (EU:C:1987:452), deoarece în acest mod nu se poate asigura o interpretare și o aplicare uniforme ale dreptului Uniunii în domeniul PESC”.

38 — A se vedea articolul 21 alineatul (1) TUE.

ii) Clauza „claw-back” și *deciziile* Consiliului adoptate în temeiul titlului V capitolul 2 din Tratatul UE care prevăd măsuri restrictive adoptate împotriva persoanelor fizice și juridice

67. Constatăm că, în timp ce clauza „carve-out”, introdusă de articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și de articolul 275 primul paragraf TFUE, acoperă toate actele PESC, clauza „claw-back” introdusă de articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și de articolul 275 al doilea paragraf TFUE se referă numai la articolul 40 TUE și la controlul legalității *deciziilor* care prevăd măsuri împotriva persoanelor fizice sau juridice adoptate de Consiliu în temeiul titlului V capitolul 2 TUE.

68. În ceea ce privește respectarea articolului 40 TUE, este cert că sub incidența clauzei „claw-back” intră orice act PESC care se află deja sub incidența clauzei „carve-out”.

69. În schimb, în ceea ce privește controlul legalității, articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și articolul 275 al doilea paragraf TFUE, precum și articolul 215 alineatul (2) TFUE vizează *deciziile* care prevăd măsuri împotriva persoanelor fizice sau juridice adoptate de Consiliu în temeiul titlului V capitolul 2 TUE, ceea ce, în opinia noastră, nu include regulamentele, precum în speță Regulamentul nr. 833/2014, adoptate de Consiliu în temeiul articolului 215 alineatul (2) TFUE.

70. Acest aspect susține argumentul nostru, exprimat la punctele 47 și 48 din prezentele concluzii, potrivit căruia clauza „carve-out” acoperă numai actele PESC al căror temei juridic figurează printre articolele 23-46 TUE și, în consecință, nu privește actele adoptate de Consiliu în temeiul articolului 215 TFUE.

71. În caz contrar, s-ar ajunge la situația paradoxală în care Curtea ar avea competența de a controla deciziile PESC care prevăd măsuri împotriva persoanelor fizice sau juridice adoptate de Consiliu în temeiul titlului V capitolul 2 TUE, însă nu și regulamentele adoptate în temeiul acestor decizii.

72. În plus, spre deosebire de cazul măsurilor restrictive care prevăd întreruperea sau restrângerea, totală sau parțială, a relațiilor economice și financiare cu una sau mai multe țări terțe[39], adoptarea unui regulament în temeiul articolului 215 alineatul (2) TFUE nu este obligatorie în ceea ce privește măsurile restrictive împotriva persoanelor fizice sau juridice. Astfel, potrivit acestei dispoziții, „[î]n cazul în care se prevede într-o decizie [PESC], Consiliul poate adopta [astfel de măsuri]”[40]. Așadar, este posibilă adoptarea unor măsuri restrictive împotriva persoanelor fizice sau juridice prin intermediul unei simple decizii PESC. Este exact tipul de decizie pentru care articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și articolul 275 al doilea paragraf TFUE prevăd clauza „claw-back”.

iii) Ce se poate spune despre puterea de interpretare a Curții?

73. Întrucât clauza „claw-back” introdusă de articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și de articolul 275 al doilea paragraf TFUE limitează competența Curții la *controlul legalității* deciziilor PESC care prevăd măsuri împotriva persoanelor fizice sau juridice adoptate de Consiliu în temeiul titlului V capitolul 2 TUE, puterea de interpretare a Curții, conferită de articolul 267 primul paragraf litera (b) TFUE, pare să fie exclusă din competența sa în privința acestor acte.

39 — Articolul 215 alineatul (1) TFUE presupune ca întreruperea sau restrângerea, totală sau parțială, a relațiilor economice și financiare cu una sau mai multe țări terțe prevăzută de o decizie PESC să fie urmată de adoptarea unui act al Consiliului în temeiul aceluiași articol 215 TFUE, cu alte cuvinte a unei intervenții a ceea ce era, anterior Tratatului de la Lisabona, „pilonul comunitar”. Astfel, această dispoziție utilizează indicativul: „Consiliul […] adoptă măsurile necesare.”

40 — Sublinierea noastră.

74. Or, într-un cadru juridic similar, în care articolul 41 din Tratatul CECO permitea Curții „să decidă, cu titlu preliminar, asupra *validității* deliberărilor Înaltei Autorități sau ale Consiliului”[41] , Curtea a hotărât că „aprecierea validității unui act implică obligatoriu interpretarea prealabilă a acestuia”[42]. Pe această bază, aceasta a statuat că „[a]r fi […] contrar finalității și coerenței tratatelor ca, atunci când sunt în cauză norme care izvorăsc din Tratatele CEE și CEEA, stabilirea sensului și a domeniului de aplicare ale acestora să intre în ultimă instanță în competența Curții de Justiție, astfel cum prevăd, în termeni identici, articolul 177 din Tratatul CEE [în prezent, articolul 267 TFUE] și articolul 150 din Tratatul CEEA [în prezent abrogat], ceea ce permite asigurarea aplicării lor în mod uniform, în timp ce, atunci când normele în cauză decurg din Tratatul CECO, această competență să intre în sfera exclusivă a numeroaselor instanțe naționale, ale căror interpretări ar putea să difere, fără ca Curtea de Justiție să aibă posibilitatea de a asigura o interpretare uniformă a acestor norme”[43].

75. Pentru aceste motive, considerăm că, dacă instanțele Uniunii pot face mai mult, respectiv să controleze legalitatea unei decizii care prevede măsuri împotriva persoanelor fizice sau juridice adoptate de Consiliu în temeiul titlului V capitolul 2 TUE, ele pot cu certitudine să facă mai puțin, și anume să interpreteze dispozițiile acestor decizii, în special pentru a evita anularea sau declararea lipsei de validitate de către Curte a unui act referitor la PESC pe care ea ar putea să îl mențină prin oferirea altei interpretări.

76. Aceasta cu atât mai mult cu cât, astfel cum arată instanța de trimitere la punctele 30-34 din cererea de decizie preliminară, există deja opinii divergente asupra anumitor puncte esențiale între autoritățile competente din diferite state membre, în special în ceea ce privește interpretarea noțiunii de asistență financiară care figurează la articolul 4 alineatul (2) litera (b) din Decizia 2014/512 și la articolul 4 alineatul (3) din Regulamentul nr. 833/2014, astfel cum reiese din observațiile scrise depuse de guvernele Regatului Unit, german, estonian și francez.

3. Decizia 2014/512 din perspectiva articolului 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și a articolului 275 TFUE

77. Decizia 2014/512 beneficiază, *prima facie*, de imunitatea jurisdicțională prevăzută de clauza „carve-out” introdusă de articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și de articolul 275 primul paragraf TFUE, deoarece aceasta îndeplinește cele două condiții enunțate la punctele 47 și 49 din prezentele concluzii.

78. Astfel, temeiul juridic al Deciziei 2014/512 este articolul 29 TUE, care face parte din titlul V capitolul 2 din Tratatul UE, intitulat „Dispoziții speciale privind politica externă și de securitate comună”, iar conținutul său material intră în mod evident sub incidența PESC, dat fiind că, prin această decizie, Consiliul a introdus măsuri restrictive „având în vedere acțiunile Rusiei de destabilizare a situației în Ucraina”[44].

79. Prin aplicarea clauzei „claw-back” introduse de articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și de articolul 275 al doilea paragraf TFUE, apreciem că, în ceea ce privește compatibilitatea Deciziei 2014/512 cu articolul 40 TUE, Curtea este competentă să se pronunțe cu titlu preliminar întrucât, la punctele 21 și 22 din observațiile sale scrise, Rosneft contestă legalitatea Deciziei 2014/512 în raport cu dispoziția respectivă.

41 — Sublinierea noastră.

42 — Hotărârea Busseni (C-221/88, EU:C:1990:84, punctul 14).

43 — Hotărârea Busseni (C-221/88, EU:C:1990:84, punctul 16).

44 — Astfel cum indică titlul deciziei menționate.

80. Pentru ca Curtea să aibă competența de a controla și legalitatea Deciziei 2014/512 în privința oricărei alte încălcări decât încălcarea articolului 40 TUE, trebuie să se verifice dacă această decizie constituie o „decizi[e] care prev[ede] măsuri restrictive împotriva persoanelor fizice sau juridice adoptate de Consiliu în temeiul titlului V capitolul 2 [TUE]” în sensul articolului 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și al articolului 275 al doilea paragraf TFUE.

81. În această privință, guvernele Regatului Unit, francez și estonian, precum și Consiliul și Comisia contestă că Decizia 2014/512 conține măsuri restrictive împotriva persoanelor fizice sau juridice, deoarece, în opinia acestora, măsurile pe care le conține decizia s-ar aplica unor situații determinate obiectiv și unei categorii de persoane care este definită în mod generic.

82. Astfel, articolele 4 și 4a [45] din Decizia 2014/512 nu se referă la Rosneft, așa cum, dimpotrivă, o fac articolul 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) [46] și articolul 7 [47], al căror domeniu de aplicare vizează trei societăți rusești, printre care Rosneft (a se vedea anexa III la decizia menționată).

83. În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe consacrate, măsurile restrictive „se aseamănă, în același timp, atât cu actele cu caracter general în măsura în care interzic unei categorii de destinatari determinați în mod general și abstract printre altele să pună fonduri și resurse economice la dispoziția persoanelor și a entităților ale căror nume figurează pe listele prevăzute în anexele la acestea, cât și cu o serie de decizii individuale cu privire la persoanele și la entitățile respective” [48]. Potrivit Curții, „natura individuală a acestor acte este cea care […] permite accesul la instanța Uniunii” [49].

84. În acest sens, acțiunea în anulare care a făcut obiectul Hotărârii Manufacturing Support & Procurement Kala Naft/Consiliul (T-509/10, EU:T:2012:201) a fost respinsă pentru lipsă de competență în raport cu articolul 275 TFUE în măsura în care viza articolul 4 din Decizia 2010/413/PESC a Consiliului din 26 iulie 2010 privind adoptarea de măsuri restrictive împotriva Iranului și de abrogare a Poziției comune 2007/140/PESC (denumită în continuare „Decizia 2010/413”) [50], care nu se referea în mod specific la reclamant [51]. La punctul 99 din Hotărârea Consiliul/Manufacturing Support & Procurement Kala Naft (C-348/12 P, EU:C:2013:776), Curtea a confirmat respingerea acțiunii pentru aceleași motive.

45 — Articolul 4 și articolul 4a din Decizia 2014/512 vizează sectorul petrolier rus, stabilind un regim de autorizare prealabilă pentru vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul, în mod direct sau indirect, al anumitor echipamente adecvate în principal pentru explorarea și extracția petrolului în Federația Rusă de către resortisanți ai statelor membre sau de pe teritoriul statelor membre, precum și interdicția de furnizare directă sau indirectă de servicii asociate necesare pentru explorarea și extracția petrolului în Federația Rusă de către resortisanți ai statelor membre sau de pe teritoriul statelor membre.

46 — Articolul 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) din Decizia 2014/512 prevăd o interdicție generală aplicabilă tuturor instituțiile financiare din Uniune de a furniza o serie de servicii privind piața de capital în beneficiul entităților cu sediul în Rusia și enumerate în anexa III, unde figurează în special Rosneft.

47 — Articolul 7 din Decizia 2014/512 prevede o clauză de nedespăgubire a operatorilor economici, care la alineatul (1) litera (a) vizează între altele entitățile enumerate în anexa III, unde figurează în special Rosneft.

48 — Hotărârea Gbagbo și alții/Consiliul (C-478/11 P-C-482/11 P, EU:C:2013:258, punctul 56). A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârile Kadi și Al Barakaat International Foundation/Consiliul și Comisia (C-402/05 P și C-415/05 P, EU:C:2008:461, punctele 241-244) și Consiliul/Manufacturing Support & Procurement Kala Naft (C-348/12 P, EU:C:2013:776, punctul 99), care fac trimitere la punctele 36-38 din Hotărârea Manufacturing Support & Procurement Kala Naft/Consiliul (T-509/10, EU:T:2012:201).

49 — Hotărârea Gbagbo și alții/Consiliul (C-478/11 P-C-482/11 P, EU:C:2013:258, punctul 57).

50 — JO L 195, p. 39.

51 — „[M]ăsurile de interzicere adoptate la articolul 4 din Decizia 2010/413 sunt măsuri de natură generală, domeniul lor de aplicare fiind determinat prin raportare la criterii obiective, iar nu prin raportare la persoane fizice sau juridice identificate. În consecință, astfel cum arată Consiliul și Comisia, articolul 4 din Decizia 2010/413 nu este o decizie care prevede măsuri restrictive împotriva unor persoane fizice sau juridice în sensul articolului 275 al doilea paragraf TFUE” (punctul 37).

85. Având în vedere că redactarea articolelor 4 și 4a din Decizia 2014/512 este foarte apropiată de cea a articolului 4 din Decizia 2010/413 [52], împărtășim opinia Comisiei potrivit căreia dispozițiile respective nu conțin măsuri restrictive împotriva Rosneft. În consecință, Curtea nu are competența de a controla legalitatea acestora (și de a le interpreta), clauza „claw-back” prevăzută la articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și la articolul 275 al doilea paragraf TFUE nefiind aplicabilă.

86. Cu toate acestea, nu împărtășim poziția guvernelor Regatului Unit, ceh, francez, estonian și polonez, precum și a Consiliului și a Comisiei, potrivit căreia articolul 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și articolul 7 din Decizia 2014/512, care, prin anexa III, vizează în mod explicit Rosneft, nu ar prevedea măsuri restrictive împotriva acesteia din urmă deoarece măsurile conținute de acestea s-ar aplica unor situații determinate în mod obiectiv și unei categorii de persoane avute în vedere în mod general, includerea Rosneft în anexa III fiind de natură pur declarativă.

87. În această privință, Comisia se întemeiază pe punctul 39 din Hotărârea Sina Bank/Consiliul (T-67/12, EU:T:2014:348) și pe punctul 32 din Hotărârea Hemmati/Consiliul (T-68/12, EU:T:2014:349), în care Tribunalul a hotărât, în raport cu articolul 20 alineatul (1) litera (b) din Decizia 2010/413, că „«decizia care prevede măsuri restrictive împotriva persoanelor fizice și juridice», în sensul articolului 275 al doilea paragraf TFUE, se găsește în actul prin care înscrierea numelui reclamantei a fost menținută, ulterior reexaminării, în anexa II la Decizia 2010/413, astfel cum a fost modificată prin Decizia 2010/644, începând de la 1 decembrie 2011”, iar nu în faptul că numele reclamantei figura în versiunea originală a aceleiași anexe II la Decizia 2010/413. Pentru acest motiv, Tribunalul a considerat că nu are competență de judecată, apreciind că articolul 20 alineatul (1) litera (b) din Decizia 2010/413 nu introducea măsuri restrictive împotriva unor persoane, ci măsuri cu caracter general.

88. Mai mult, la punctul 42 din Hotărârea Sina Bank/Consiliul (T-67/12, EU:T:2014:348) și la punctul 35 din Hotărârea Hemmati/Consiliul (T-68/12, EU:T:2014:349), Tribunalul a interpretat criteriul de a fi „individual” vizat de articolul 16 alineatul (2) din regulamentul adoptat de Consiliu în temeiul Deciziei 2010/413 [53], care prelua drept măsuri cu caracter general aceleași măsuri precum articolul 20 alineatul (1) litera (b) din Decizia 2010/413, în același mod ca noțiunea „decizie care prevede măsuri restrictive împotriva persoanelor fizice sau juridice”. Pe aceste baze, el a declarat inadmisibilă acțiunea în anularea articolului 16 alineatul (2) respectiv, introdusă de reclamantă.

52 —
„(1) Se interzice vânzarea, furnizarea sau transferul de echipament și tehnologie-cheie pentru următoarele sectoare-cheie ale industriei gazului și petrolului din Iran sau către întreprinderi iraniene sau deținute de Iran implicate în sectoarele respective în afara Iranului, de către resortisanți ai statelor membre sau de pe teritoriul statelor membre sau cu ajutorul navelor sau al aeronavelor aflate sub jurisdicția statelor membre, indiferent dacă provin sau nu de pe teritoriul acestora:
(a) rafinare;
(b) gaz natural lichefiat;
(c) extracție;
(d) producție.
Uniunea adoptă măsurile necesare în vederea identificării articolelor relevante cărora li se aplică prezenta dispoziție.
(2) Se interzice furnizarea următoarelor către întreprinderi din Iran care sunt implicate în sectoarele-cheie ale industriei gazului și petrolului din Iran menționate la alineatul (1) sau întreprinderi iraniene sau deținute de Iran implicate în sectoarele respective în afara Iranului:
(a) asistență sau instruire tehnică și alte servicii legate de echipamente și tehnologie-cheie astfel cum sunt stabilite conform alineatului (1);
(b) finanțare sau asistență financiară pentru orice vânzare, furnizare, transfer sau export de echipamente și tehnologie-cheie astfel cum sunt stabilite conform alineatului (1) sau pentru furnizarea de asistență sau instruire tehnică conexă.
(3) Este interzisă participarea în cunoștință de cauză sau deliberată la activități care au drept scop sau efect încălcarea interdicțiilor menționate la alineatele (1) și (2).”

53 — Este vorba despre Regulamentul (UE) nr. 961/2010 al Consiliului din 25 octombrie 2010 privind măsuri restrictive împotriva Iranului și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 423/2007 (JO L 281, p. 1).

89. În opinia noastră, această jurisprudență a Tribunalului nu este conformă cu jurisprudența Curții care reiese de la punctul 99 din Hotărârea Consiliul/Manufacturing Support & Procurement Kala Naft (C-348/12 P, EU:C:2013:776) [54]. Astfel, cum s-a pronunțat alt complet al Tribunalului la punctul 36 din Hotărârea National Iranian Oil Company/Consiliul (T-578/12, EU:T:2014:678), confirmată de Curte în Hotărârea National Iranian Oil Company/Consiliul (C-440/14 P, EU:C:2016:128), „articolul 263 al patrulea paragraf TFUE conferă oricărei persoane fizice sau juridice calitatea procesuală activă de a acționa împotriva actelor instituțiilor Uniunii, din moment ce condițiile definite de această dispoziție sunt îndeplinite, situație care se regăsește în speță [întrucât actele respective ale Uniunii o înscriu în listele măsurilor în cauză]”.

90. Mai mult, potrivit aceluiași punct din Hotărârea National Iranian Oil Company/Consiliul (T-578/12, EU:T:2014:678), teza Tribunalului din Hotărârile Sina Bank/Consiliul (T-67/12, EU:T:2014:348) și Hemmati/Consiliul (T-68/12, EU:T:2014:349), care în realitate identifică noțiunea de măsură restrictivă împotriva persoanelor cu criteriul de a fi individual vizat de măsura în cauză, „ar încălca dispozițiile articolului 263 și ale articolului 275 al doilea paragraf TFUE și, prin urmare, ar fi contrară sistemului de protecție jurisdicțională instituit prin Tratatul FUE, precum și dreptului la o cale de atac efectivă consacrat de articolul 47 din [cartă]”.

91. Acestea fiind spuse, adăugăm cu titlu suplimentar că o interpretare atât de severă ar avea ca efect să transforme clauza „claw-back” într-una adesea iluzorie dacă, contrar celor pe care le propunem mai sus, dispozițiile deciziilor PESC – care, precum articolul 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și articolul 7 din Decizia 2014/512, vizează în mod explicit persoane fizice sau juridice – nu ar constitui „măsuri restrictive împotriva persoanelor” în sensul clauzei „claw-back”, cu consecința că această clauză nu ar include posibilitatea unei întrebări preliminare în validitate.

92. Propunem, așadar, Curții să răspundă la prima întrebare că, în conformitate cu articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și cu articolul 275 TFUE, Curtea este competentă să se pronunțe cu titlu preliminar, în temeiul articolului 267 TFUE, cu privire la validitatea Deciziei 2014/512 în raport cu articolul 40 TUE, precum și să interpreteze și să controleze legalitatea articolului 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și a articolului 7 din această decizie, precum și a anexei III la aceasta.

93. Cu toate acestea, dorim să clarificăm că, în pofida faptului că măsurile restrictive introduse de articolul 4 și de articolul 4a din Decizia 2014/512 intră în domeniul de aplicare al clauzei „carve-out”, iar nu al celui al clauzei „claw-back”, nu ne confruntăm cu absența protecției jurisdicționale, întrucât Regulamentul nr. 833/2014, astfel cum am explicat la punctele 47, 49, 69 și 70 din prezentele concluzii, intră pe deplin în competența Curții și preia aproape cuvânt cu cuvânt formularea acestor dispoziții la articolul 3, la articolul 3a și la articolul 4 alineatele (3) și (4). În ipoteza în care Curtea ar decide să anuleze aceste dispoziții ale Regulamentului nr. 833/2014, Consiliul ar trebui să ia măsurile necesare pentru a asigura compatibilitatea cu hotărârea Curții a dispozițiilor echivalente ale Deciziei 2014/512, iar aceasta, așa cum Consiliul a acceptat în ședință, conform articolului 266 TFUE.

B – *Cu privire la a doua întrebare litera a)*

94. Prin intermediul celei de a doua întrebări litera a), instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la validitatea articolului 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3), a articolului 4, a articolului 4a, a articolului 7 și a anexei III la Decizia 2014/512, precum și a articolului 3, a articolului 3a, a articolului 4 alineatele (3) și (4), a articolului 5 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3), a articolului 11 și a anexelor II și VI la Regulamentul nr. 833/2014.

54 — A se vedea de asemenea punctele 36-38 din Hotărârea Manufacturing Support & Procurement Kala Naft/Consiliul (T-509/10, EU:T:2012:201), în care Tribunalul a considerat că măsura în cauză nu era o măsură restrictivă împotriva unei persoane întrucât aceasta nu menționa nicio entitate vizată.

95. Având în vedere răspunsul pe care l-am oferit la prima întrebare, vom examina respectarea articolului 40 TUE de Decizia 2014/512 și de Regulamentul nr. 833/2014, precum și validitatea articolului 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3), a articolului 7 și a anexei III la Decizia 2014/512, precum și validitatea articolului 3, a articolului 3a, a articolului 4 alineatele (3) și (4), a articolului 5 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3), a articolului 11 și a anexelor II și VI la Regulamentul nr. 833/2014.

1. Cu privire la respectarea articolului 40 TUE de Decizia 2014/512 și de Regulamentul nr. 833/2014

96. Potrivit Rosneft, prin adoptarea unei decizii PESC care în esență îmbracă un caracter legislativ, Consiliul și-a depășit competențele. Potrivit articolului 29 TUE, rolul Consiliului este de a defini „poziția Uniunii într-o anumită chestiune de natură geografică sau tematică”. În schimb, adoptarea actelor legislative în cadrul PESC ar fi exclusă în temeiul articolului 31 alineatul (1) TUE. Prin urmare, prin adoptarea dispozițiilor foarte detaliate ale Deciziei 2014/512, reproduse în esență în mod identic în Regulamentul nr. 833/2014, Consiliul ar fi încălcat clauza de neatingere prevăzută la articolul 40 TUE și ar fi adus atingere competenței Comisiei și Înaltului Reprezentant de a transmite propuneri comune, prevăzută la articolul 215 TFUE.

97. În opinia noastră, Decizia 2014/512 și Regulamentul nr. 833/2014 nu constituie acte legislative.

98. Chiar dacă, în general, prin „act legislativ” înțelegem măsuri cu caracter general care se aplică unor situații determinate în mod obiectiv și unei categorii de persoane avute în vedere în mod general și abstract, numai la articolul 289 alineatul (3) TFUE găsim definiția dată acestor termeni utilizați de articolul 24 TUE. Or, acest articol definește această categorie drept „[a]ctele juridice adoptate prin procedura legislativă”, respectiv procedura legislativă ordinară prevăzută la articolul 289 alineatul (1) TFUE sau procedura legislativă specială prevăzută la articolul 289 alineatul (2) TFUE.

99. Interzicând, așadar, adoptarea de acte legislative, articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf a treia teză și articolul 31 alineatul (1) TUE au ca efect excluderea rolului mai larg pe care articolul 289 alineatele (1) și (2) TFUE îl conferă Parlamentului și Comisiei [55].

100. De altfel, procedura prevăzută la articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf TUE utilizată pentru adoptarea Deciziei 2014/512 și cea prevăzută la articolul 215 TFUE utilizată pentru adoptarea Regulamentului nr. 833/2014 diferă de cele prevăzute la articolul 289 TFUE pentru calificarea unui act ca act legislativ.

101. Întrucât Rosneft nu susține că Decizia 2014/512 și Regulamentul nr. 833/2014 ar fi trebuit adoptate pe baza unui alt temei juridic decât articolul 29 TUE și, respectiv, articolul 215 TFUE, argumentele Rosneft trebuie să fie respinse.

55 — Pe de altă parte, ar fi imposibilă interpretarea articolului 24 alineatul (1) al doilea paragraf a treia teză și a articolului 31 alineatul (1) TUE ca făcând obligatorie adoptarea, pe calea procedurii legislative, a măsurilor restrictive care prevăd întreruperea sau restrângerea, totală sau parțială, a relațiilor economice și financiare cu una sau mai multe țări terțe, care sunt prin definiție măsuri cu caracter general aplicabile unor situații determinate în mod obiectiv și unei categorii de persoane avute în vedere în mod general și abstract, întrucât o astfel de interpretare ar fi în mod explicit contrară formulării articolului 215 alineatul (1) TFUE, care prevede că „Consiliul […] hotărăște] cu majoritate calificată la propunerea comună a Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate și a Comisiei [și] informează Parlamentul”, ceea ce nu reprezintă nici o procedură legislativă ordinară, nici o procedură legislativă specială.

2. Cu privire la validitatea articolului 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3), a articolului 7 și a anexei III la Decizia 2014/512, precum și a articolului 3, a articolului 3a, a articolului 4 alineatele (3) și (4), a articolului 5 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3), a articolului 11 și a anexelor II și VI la Regulamentul nr. 833/2014

a) Cu privire la întinderea controlului

102. La punctele 64, 108 și 115 din observațiile sale, Consiliul susține că Curtea nu are competența pentru controlarea legalității dispozițiilor în cauză ale Regulamentului nr. 833/2014 întrucât motivele de nulitate invocate de Rosneft urmăresc în esență contestarea deciziilor de principiu care intră pe deplin în domeniul PESC pe care Consiliul le-a adoptat prin Decizia 2014/512.

103. Nu împărtășim această poziție întrucât, în opinia noastră, adoptarea unui regulament în temeiul articolului 215 TFUE, chiar dacă preia cuvânt cu cuvânt sau completează ori specifică măsurile prevăzute printr-o decizie privind PESC, astfel cum este cazul în speță al Deciziei 2014/512 și al Regulamentului nr. 833/2014, implică pierderea imunității jurisdicționale de care aceste măsuri puteau beneficia în temeiul articolului 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și al articolului 275 primul paragraf TFUE [56].

104. Soluția contrară ar avea ca efect o interpretare largă a excluderii competenței Curții în acest domeniu, în condițiile în care această excludere este excepția, iar nu regula.

105. Acestea fiind spuse, considerăm că, în acest domeniu care intră în sfera diplomației și a politicii externe și de securitate, Consiliul se bucură de o largă putere de apreciere [57].

b) Cu privire la motivul de nevaliditate întemeiat pe pretinsa încălcare a acordului de parteneriat

106. Potrivit Rosneft, articolul 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și anexa III la Decizia 2014/512, precum și articolul 3 alineatele (1), (3) și (5), articolul 3a alineatul (1), articolul 5 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și anexele II și VI la Regulamentul nr. 833/2014 încalcă articolul 10 alineatul (1) (clauza națiunii celei mai favorizate în privința comerțului cu mărfuri), articolul 12 (libertatea de tranzit al mărfurilor), articolul 36 (tratamentul nu mai puțin favorabil în privința prestării transfrontaliere de servicii) și articolul 52 alineatele (2), (5) și (9) (libera circulație a capitalului) din acordul de parteneriat.

107. Guvernele Regatului Unit, estonian și francez, precum și Consiliul și Comisia arată că măsurile în cauză sunt justificate întrucât sunt „necesare pentru protejarea intereselor […] esențiale de securitate [ale părților] în caz de război sau de grave tensiuni internaționale care amenință să se transforme într-un conflict armat” conform articolului 99 alineatul (1) litera (d) din acordul de parteneriat și că, în orice caz, dispozițiile acestui acord invocate de Rosneft nu au efect direct.

108. Întrucât articolul 99 din acordul de parteneriat presupune existența unei măsuri contrare dispozițiilor materiale ale acordului respectiv, este necesar să se examineze mai întâi dacă articolul 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și anexa III la Decizia 2014/512, precum și articolul 3 alineatele (1), (3) și (5), articolul 3a alineatul (1), articolul 5 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și anexele II și VI la Regulamentul nr. 833/2014 încalcă articolul 10 alineatul (1), articolul 12, articolul 36 și articolul 52 alineatele (2), (5) și (9) din acordul respectiv.

56 — Acest lucru rezultă din descrierea articolului 215 TFUE drept „o pasarelă între acțiunile [Uniunii] având ca obiect măsuri economice […] și obiectivele Tratatului UE” (Hotărârea Parlamentul/Consiliul C-130/10, EU:C:2012:472, punctul 59). Măsurile PESC care traversează această „pasarelă” devin măsuri subordonate respectării Tratatului FUE.

57 — A se vedea Hotărârile Sison/Consiliul (C-266/05 P, EU:C:2007:75, punctul 33) și Consiliul/Manufacturing Support & Procurement Kala Naft (C-348/12 P, EU:C:2013:776, punctul 120).

i) Cu privire la efectul direct al articolului 10 alineatul (1), al articolului 12, al articolului 36 și al articolului 52 alineatele (2), (5) și (9) din acordul de parteneriat

109. În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, un acord încheiat de Uniune și unul sau mai multe state terțe constituie, în ceea ce privește Uniunea, un act adoptat de una dintre instituțiile sale, în sensul articolului 267 primul paragraf litera (b) TFUE, că dispozițiile unui astfel de acord fac parte integrantă, începând cu intrarea în vigoare a acestuia, din ordinea juridică a Uniunii și că, în cadrul acestei ordini juridice, Curtea este competentă să se pronunțe cu titlu preliminar cu privire la interpretarea acestui acord [58].

110. Mai mult, la punctul 37 din Hotărârea Comisia/Rusal Armenal (C-21/14 P, EU:C:2015:494), Curtea a decis că „dispozițiile unui acord internațional la care Uniunea este parte nu pot fi invocate în susținerea […] unei excepții întemeiate pe nelegalitatea unui asemenea act decât cu dubla condiție, pe de o parte, ca natura și economia acordului respectiv să nu se opună acestei acțiuni și, pe de altă parte, ca acele dispoziții să fie, în ceea ce privește conținutul lor, necondiționate și suficient de precise […]. Astfel, numai atunci când aceste două condiții sunt îndeplinite cumulativ, asemenea dispoziții vor putea fi invocate în fața instanței Uniunii pentru a servi drept criteriu pentru aprecierea legalității unui act al Uniunii” [59].

111. Întrucât articolul 10 alineatul (1) și articolul 12 din acordul de parteneriat fac trimitere la dispozițiile specifice ale GATT, Consiliul și Comisia se bazează pe jurisprudența constantă a Curții în materia acordurilor Organizației Mondiale a Comerțului, potrivit căreia, având în vedere natura și economia lor, acestea nu figurează, în principiu, printre normele în lumina cărora poate fi controlată legalitatea actelor instituțiilor Uniunii” [60].

112. Or, acordul de parteneriat nu este un acord care vizează exclusiv comerțul cu mărfuri, în privința căruia s-ar putea aplica această jurisprudență [61].

113. Astfel, după cum Curtea s-a pronunțat în raport cu acordul de parteneriat la punctul 27 din Hotărârea Simutenkov (C-265/03, EU:C:2005:213), acest acord „vizează instituirea unui parteneriat între părți, destinat să promoveze, în special, dezvoltarea unor strânse relații politice între aceste părți, schimburile și relațiile economice armonioase între acestea, libertățile politice și economice, precum și realizarea unei integrări progresive între Federația Rusă și o zonă mai vastă de cooperare în Europa”.

58 — A se vedea Hotărârile Haegeman (181/73, EU:C:1974:41, punctele 3-6) privind acordul de instituire a unei asocieri între Comunitatea Economică Europeană și Grecia, semnat la Atena la 9 iulie 1961, încheiat în numele Comunității prin Decizia 63/106/CEE a Consiliului din 25 septembrie 1961 (JO L 26, p. 293), Demirel (12/86, EU:C:1987:400, punctul 7) privind acordul de instituire a unei asocieri între Comunitatea Economică Europeană și Turcia, semnat la Ankara la 12 septembrie 1963, încheiat în numele Comunității prin Decizia 64/732/CEE a Consiliului din 23 decembrie 1963 (JO 1964, L 217, p. 3685), Andersson și Wåkerås-Andersson (C-321/97, EU:C:1999:307, punctele 26 și 27), Ospelt și Schlössle Weissenberg (C-452/01, EU:C:2003:493, punctul 27), precum și Établissements Rimbaud (C-72/09, EU:C:2010:645, punctul 19), cu privire la Acordul privind Spațiul Economic European, semnat la 2 mai 1992 (JO 1994, L 1, p. 3) și aprobat prin Decizia 94/1/CECO, CE a Consiliului și a Comisiei din 13 decembrie 1993, privind încheierea Acordului privind Spațiul Economic European între Comunitățile Europene, statele membre ale acestora și Republica Austria, Republica Finlanda, Republica Islanda, Principatul Liechtenstein, Regatul Norvegiei, Regatul Suediei și Confederația Elvețiană (JO 1994, L 1, p. 1). A se vedea de asemenea punctele 32-35 din Concluziile noastre prezentate în cauza SECIL (C-464/14, EU:C:2016:52).

59 — A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea Consiliul și alții/Vereniging Milieudefensie și Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht (C-401/12 P-C-403/12 P, EU:C:2015:4, punctul 54 și jurisprudența citată).

60 — Hotărârea Comisia/Rusal Armenal (C-21/14 P, EU:C:2015:494, punctul 38). A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârile Portugalia/Consiliul (C-149/96, EU:C:1999:574, punctul 47), Van Parys (C-377/02, EU:C:2005:121, punctul 39), precum și LVP (C-306/13, EU:C:2014:2465, punctul 44).

61 — Astfel, la punctul 39 din Hotărârea Comisia/Rusal Armenal (C-21/14 P, EU:C:2015:494), Curtea a explicat raționamentul său potrivit căruia acordurile OMC nu fac parte dintre normele din perspectiva cărora legalitatea actelor instituțiilor Uniunii poate fi controlată („a admite că sarcina de a asigura conformitatea dreptului Uniunii cu normele OMC revine direct instanței Uniunii ar însemna ca organele legislative sau executive ale Uniunii să fie lipsite de marja de manevră de care beneficiază organele similare ale partenerilor comerciali ai Uniunii. Astfel, este cert că unele părți contractante, printre care se numără partenerii cei mai importanți ai Uniunii din punct de vedere comercial, au conchis, în lumina obiectului și a scopului acordurilor OMC, că acestea nu figurează printre normele din perspectiva cărora organele lor jurisdicționale controlează legalitatea normelor lor de drept intern. Dacă ar fi admisă, o astfel de lipsă de reciprocitate ar risca să conducă la un dezechilibru în aplicarea normelor OMC”).

114. Mai mult, la punctul 28 din acea hotărâre, Curtea a adăugat că „[î]mprejurarea că respectivul acord se limitează astfel la stabilirea unui parteneriat între părți, fără a prevedea o asociere sau o viitoare aderare a Federației Ruse [la Uniune], nu este de natură a împiedica efectul direct al unora dintre dispozițiile sale. Rezultă, astfel, din jurisprudența Curții că, atunci când un acord stabilește o cooperare între părți, anumite dispoziții prevăzute de acordul respectiv pot, [atunci când, având în vedere formularea acestuia, precum și obiectul și natura acordului, aceste dispoziții implică obligații clare și precise care nu sunt subordonate, în executarea ori în efectele acestora, intervenției unui act ulterior], să reglementeze direct situația juridică a particularilor”.

115. Curtea a admis astfel, la punctul 22 din respectiva hotărâre, efectul direct al articolului 23 alineatul (1) al acestui acord în privința condițiilor de muncă.

116. Contrar celor invocate de guvernele Regatului Unit și francez, precum și de Consiliu și de Comisie, nu înțelegem în ce fel formulările dispozițiilor respective ale acordului de parteneriat în discuție în prezenta cauză nu ar îndeplini criteriile efectului direct astfel cum sunt enunțate la punctul 21 din Hotărârea Simutenkov (C-265/03, EU:C:2005:213) și preluate la punctul 37 din Hotărârea Comisia/Rusal Armenal (C-21/14 P, EU:C:2015:494).

117. Astfel, articolul 10 alineatul (1) din acordul de parteneriat prevede că „[p]ărțile își acordă reciproc tratamentul general pe baza clauzei națiunii celei mai favorizate definit la articolul I alineatul (1) din GATT” [62]. Articolul 12 alineatul (1) al doilea paragraf prevede că „fiecare parte garantează libertatea de tranzit prin teritoriul său a mărfurilor originare de pe teritoriul vamal sau destinate teritoriului vamal al celeilalte părți”. Articolul 36 prevede că „părțile își acordă un tratament reciproc nu mai puțin favorabil decât cel acordat unei țări terțe în ceea ce privește condițiile care afectează prestarea transfrontalieră de servicii”. În cele din urmă, potrivit articolului 52, părțile la acordul de parteneriat garantează „libera circulație a capitalurilor între rezidenții [Uniunii] și ai Rusiei privind investițiile directe” [alineatul (2)], nu mai introduc noi restricții după o perioadă tranzitorie de cinci ani de la data intrării în vigoare a acestui acord [alineatul (5)] și „își acordă tratamentul pe baza clauzei națiunii celei mai favorizate în ceea ce privește libera circulație a plăților curente și a capitalurilor, precum și în ceea ce privește modalitățile de plată” [alineatul (9)].

118. În opinia noastră, modul de formulare a acestor dispoziții nu este diferit, în privința caracterului necondiționat, de cel al articolului 23 alineatul (1) din respectivul acord, în privința căruia Curtea a statuat deja că are efect direct [63]. Prin urmare, acest mod de formulare constituie mai mult decât „un acord de a se pune de acord («an agreement to agree»)” [64].

ii) Cu privire la existența unor restricții a drepturilor conferite de articolul 10 alineatul (1), de articolul 12, de articolul 36 și de articolul 52 alineatele (2), (5) și (9) din acordul de parteneriat

119. Trebuie să se examineze, așadar, dacă măsurile introduse prin articolul 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și prin anexa III la Decizia 2014/512, precum și prin articolul 3 alineatele (1), (3) și (5), prin articolul 3a alineatul (1), prin articolul 5 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și prin anexele II și VI la Regulamentul nr. 833/2014 implică restricții privind articolul 10 alineatul (1), articolul 12, articolul 36 și articolul 52 alineatele (2), (5) și (9) din acordul de parteneriat.

62 — Articolul I alineatul (1) din GATT definește tratamentul general pe baza clauzei națiunii celei mai favorizate astfel: „[o]rice avantaje, înlesniri, privilegii sau imunități, acordate de o parte contractantă unui produs originar sau având ca destinație oricare altă țară, vor fi extinse imediat și necondiționat pentru toate produsele similare originare sau având ca destinație teritoriile tuturor celorlalte părți contractante. Această dispoziție privește taxele vamale și impozitele de orice natură percepute la import sau la export sau cu ocazia importului sau exportului, precum și cele care se aplică în transferurile internaționale de fonduri efectuate pentru plata importurilor și a exporturilor, modul de percepere a acestor taxe și impozite, ansamblul reglementărilor și formalităților în legătură cu importul și exportul, precum și toate aspectele la care se referă articolul III alineatele (2) și (4).”

63 — A se vedea punctele 20-29 din Hotărârea Simutenkov (C-265/03, EU:C:2005:213).

64 — A se vedea punctul 79 din Concluziile noastre prezentate în cauza SECIL (C-464/14, EU:C:2016:52).

– Articolul 10 alineatul (1) și articolul 12 din acordul de parteneriat (comerțul cu mărfuri)

120. În ceea ce privește presupusa încălcare a articolului 10 alineatul (1) din acordul de parteneriat prin articolul 3 alineatele (1), (3) și (5) și prin articolul 3a alineatul (1) din Regulamentul nr. 833/2014, trebuie subliniat că articolul 10 alineatul (1) din acordul de parteneriat nu avea ca efect extinderea aplicării articolului I alineatul (1) din GATT în cazul relațiilor dintre Uniune și Federația Rusă, într-o perioadă în care aceasta din urmă nu făcea parte din Organizația Mondială a Comerțului.

121. Articolul I alineatul (1) din GATT limitează totuși domeniul său la „taxele vamale și impozitele de orice natură percepute la import sau la export sau cu ocazia importului sau exportului, precum și cele care se aplică în transferurile internaționale de fonduri efectuate pentru plata importurilor și a exporturilor, modul de percepere a acestor taxe și impozite, ansamblul reglementărilor și formalităților în legătură cu importul și exportul, precum și toate aspectele la care se referă articolul III alineatele (2) și (4).”

122. Întrucât articolul 3 alineatele (1), (3) și (5) din Regulamentul nr. 833/2014 nu privește în niciun fel tarifele vamale aplicabile la exportul mărfurilor vizate de aceste dispoziții, însă condiționează exportul acestora către Federația Rusă de obținerea unei autorizații prealabile și precizează condițiile în care statele membre trebuie să refuze o astfel de autorizație, este evident că aceste dispoziții nu intră în domeniul de aplicare al articolului 10 alineatul (1) din acordul de parteneriat.

123. *A fortiori*, articolul 3a alineatul (1) din Regulamentul nr. 833/2014, care interzice prestarea de *servicii* asociate necesare anumitor categorii de proiecte de explorare și extracție în Rusia, nu intră de asemenea în domeniul de aplicare al articolului 10 alineatul (1) din acordul de parteneriat.

124. Articolul 12 alineatul (1) al doilea paragraf din acordul de parteneriat obligă Uniunea și statele membre ale acesteia să garanteze libertatea de tranzit[65] pe teritoriul Uniunii a mărfurilor originare de pe teritoriul vamal sau destinate teritoriului vamal al Federației Ruse.

125. Uniunea și statele membre ale acesteia sunt, așadar, obligate să garanteze libera trecere pe teritoriul lor a mărfurilor cu destinația sau originare din Federația Rusă.

126. Articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 833/2014 subordonează vânzările, furnizările, transferurile sau exporturile produselor enumerate în anexa II, indiferent dacă produsele respective provin sau nu provin din Uniune, unei autorizări prealabile, dacă produsele respective sunt destinate a fi utilizate în Federația Rusă. Mai mult, articolul 3 alineatul (5) din acest regulament interzice acordarea acestei autorizații atunci când vânzările, furnizările, transferurile sau exporturile în cauză privesc produse destinate uneia dintre categoriile de proiecte de explorare și extracție menționate la alineatul (3) al acestui articol.

127. În opinia noastră, aceste dispoziții nu au nicio incidență asupra libertății de tranzit, garantată prin articolul 12 alineatul (1) al doilea paragraf din acordul de parteneriat.

128. Chiar dacă articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 833/2014 se referă între altele la transferul produselor enumerate în anexa II „indiferent dacă produsele respective provin sau nu din Uniune”, alineatele (2) și (4) din acest articol se referă totuși exclusiv la export.

65 — Prin tranzit se înțelege trecerea pe teritoriul unui stat, care se realizează cu sau fără transbordare, antrepozitare, divizare sau schimbare a modului sau a mijloacelor de transport, care reprezintă doar o parte a călătoriei care a început și se încheie în afara frontierelor acestui stat pe teritoriul căruia are loc trecerea. A se vedea în acest sens articolul V alineatul (1) din GATT.

129. În acest sens, „[p]entru toate vânzările, furnizările, transferurile sau exporturile pentru care este necesară o autorizație […], autorizația respectivă se acordă de către autoritățile competente ale statului membru *în care este stabilit exportatorul*” [66]. De asemenea, „[*e*]*xportatorii* furnizează autorităților competente toate informațiile relevante necesare atunci când solicită o autorizație *de export*” [67].

130. Considerăm, așadar, că reiese cu claritate că aceste dispoziții ale Regulamentului nr. 833/2014 nu vizează tranzitul produselor enumerate în anexa II, ci vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul *de pe teritoriul statelor membre*.

131. În acest sens, libertatea de tranzit a produselor în cauză care provin din țări terțe și au destinația Federația Rusă nu este în niciun fel afectată.

132. În orice caz, chiar dacă Curtea ar constata existența unei restricții privind articolul 10 alineatul (1) și articolul 12 alineatul (1) al doilea paragraf din acordul de parteneriat, această restricție ar fi, așa cum arată Comisia, justificată de motive privind ordinea publică și siguranța publică, conform articolului 19 din acest acord.

– Articolul 36 din acordul de parteneriat (prestare transfrontalieră de servicii)

133. Potrivit articolului 36 din acordul de parteneriat, Uniunea și statele membre ale acesteia sunt obligate să acorde un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat unei țări terțe în ceea ce privește condițiile care afectează prestarea transfrontalieră de servicii de către societăți comerciale cu sediul în Uniune pe teritoriul Federației Ruse, în conformitate cu actele cu putere de lege și actele administrative aplicabile pe teritoriul acesteia din urmă.

134. Potrivit anexei 5 la acest acord, serviciile vizate de articolul 36 includ serviciile de inginerie (CPC 8672) [68] și serviciile de încercări și analize tehnice (CPC 8676) [69].

135. Or, contrar celor susținute de Rosneft, niciunul dintre serviciile incluse la numerele CPC 8672 și CPC 8676 nu vizează serviciile de forare, de încercare a puțurilor, de exploatare forestieră și de finisare sau de furnizare de ambarcațiuni specializate, care sunt prevăzute la articolul 3a alineatul (1) din Regulamentul nr. 833/2014 [70].

– Articolul 52 alineatele (2), (5) și (9) din acordul de parteneriat (libera circulație a capitalurilor)

136. Alineatul (2) al acestei dispoziții asigură libera circulație a capitalurilor între Uniune și Federația Rusă „privind investițiile directe efectuate în societăți comerciale constituite în conformitate cu legislația țării gazdă”.

137. În plus, potrivit alineatului (9) al aceluiași articol, Uniunea trebuie să acorde Federației Ruse „tratamentul pe baza clauzei națiunii celei mai favorizate în ceea ce privește libera circulație […] a capitalurilor”.

66 — Articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 833/2014. Sublinierea noastră.

67 — Articolul 3 alineatul (4) din Regulamentul nr. 833/2014. Sublinierea noastră.

68 — Disponibil pe site-ul internet al United Nations Statistics Division (http://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regcs.asp?Cl= 9&Lg= 1&Co= 8672). Numărul CPC („central product classification”) este o referință în cadrul Sistemului Internațional de Clasificări ale Produselor sub egida Organizației Națiunilor Unite (ONU).

69 — Disponibil pe site-ul internet al United Nations Statistics Division (http://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regcs.asp?Cl= 9&Lg= 1&Co= 8676).

70 — Singurele servicii menționate la CPC 86761 care ar putea fi relevante sunt „serviciile de încercări și analize ale proprietăților chimice și biologice ale materiilor precum […] carburanții”. Cu toate acestea, serviciile de forare, de încercare a puțurilor, de exploatare forestieră și finisare sau de furnizare de ambarcațiuni specializate nu fac parte din acestea.

138. Potrivit Declarației comune privind articolul 52 (definiții), termenul „investiții directe” este definit după cum urmează:

„[…] investițiile realizate în vederea stabilirii unor relații economice durabile cu o întreprindere, precum investițiile care permit nerezidenților din țările în cauză sau rezidenților din străinătate de a exercita o influență efectivă asupra gestionării respectivei întreprinderi prin:

[…]

2) participarea într-o întreprindere nouă sau existentă;

3) un împrumut pe termen de cinci ani sau mai mult.”

139. Reiese foarte clar din aceste dispoziții că cumpărarea, vânzarea, furnizarea de servicii de investiții sau de asistență la emiterea, în mod direct sau indirect, de obligațiuni, acțiuni sau instrumente financiare similare [71] pot constitui o investiție directă numai atunci când conduc la participarea într-o întreprindere în vederea stabilirii unor relații economice durabile.

140. Reiese, de asemenea, din aceste dispoziții că încheierea unui acord sau participarea la acesta, în vederea acordării Rosneft, după 12 septembrie 2014, a unor noi împrumuturi sau credite cu o scadență de peste 30 de zile [72] poate constitui o investiție directă numai dacă este vorba despre un împrumut sau un credit cu o durată de cinci ani sau mai mare acordat în vederea stabilirii unor relații economice durabile.

141. Rezultă că articolul 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și anexa III la Decizia 2014/512, precum și articolul 5 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și anexa VI la Regulamentul nr. 833/2014 nu constituie o restricție privind libera circulație a capitalurilor protejată prin articolul 52 alineatele (2), (5) și (9) din acordul de parteneriat decât în măsura în care acestea interzic investițiile directe menționate la punctele 139 și 140 din prezentele concluzii.

iii) Cu privire la justificare

142. Spre deosebire de comerțul cu mărfuri în privința căruia articolul 19 din acordul de parteneriat prevede posibilitatea de a justifica restricții în termeni aproape identici celor de la articolul 36 TFUE, acordul respectiv nu prevede nicio posibilitate de a justifica o restricție privind libera circulație a capitalurilor.

143. Pentru aceleași motive ca cele pe care le-am prezentat la punctele 123-125 din Concluziile noastre prezentate în cauza SECIL (C-464/14, EU:C:2016:52) [73], apreciem că este posibilă justificarea pentru motive imperative de interes general a restricțiilor privind libera circulație a capitalurilor garantată de articolul 52 din acordul de parteneriat.

71 — A se vedea articolul 1 alineatul (2) literele (b)-(d) din Decizia 2014/512 și articolul 5 alineatul (2) literele (b)-(d) din Regulamentul nr. 833/2014.

72 — A se vedea articolul 1 alineatul (3) din Decizia 2014/512 și articolul 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 833/2014.

73 — Acea cauză privea de asemenea restricții privind libera circulație a capitalurilor contrare Acordului euro-mediteraneean de instituire a unei asocieri între Comunitățile Europene și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Tunisiană, pe de altă parte, semnat la Bruxelles la 17 iulie 1995 și aprobat în numele Comunității Europene și al Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului prin Decizia 98/238/CE, CECO a Consiliului și a Comisiei din 26 ianuarie 1998 (JO L 97, p. 1, Ediție specială, 11/vol. 17, p. 3), și Acordului euro-mediteraneean de instituire a unei asocieri între Comunitatea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Republica Libaneză, pe de altă parte, semnat la Luxemburg la 17 iunie 2002 și aprobat în numele Comunității Europene prin Decizia 2006/356/CE a Consiliului din 14 februarie 2006 (JO L 143, p. 1, Ediție specială, 11/vol. 46, p. 97).

144. Chiar dacă Consiliul nu indică un motiv imperativ de interes general, apreciem că este posibil să se deducă din argumentele sale întemeiate pe articolul 99 din acordul de parteneriat că, potrivit acestuia, o restricție privind libera circulație a capitalurilor ar fi justificată din motive de ordine publică și de siguranță publică.

145. Astfel, întrucât măsurile restrictive introduse de articolul 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și de anexa III la Decizia 2014/512, precum și de articolul 5 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și de anexa VI la Regulamentul nr. 833/2014 au fost adoptate ca „răspuns la acțiunile [Federației Ruse] de destabilizare a situației din Ucraina”[74] și „cu scopul de a crește costul acțiunilor Rusiei menite să submineze integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei, precum și de a promova o soluționare pașnică a crizei”[75], acestea ne par a fi de natură să fie justificate pentru motive de ordine și de siguranță publică.

146. Rezultă din considerentele Deciziei 2014/512 și ale Regulamentului nr. 833/2014 că adoptarea de măsuri restrictive împotriva Federației Ruse a fost inițial anunțată public de Uniune și de statele membre ale acesteia și că măsurile au fost adoptate ulterior și extinse gradual numai având în vedere lipsa de reacție a Federației Ruse.

147. Întrucât măsurile restrictive au scopul „de a crește costul acțiunilor [Federației Ruse] menite să submineze integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei, precum și de a promova o soluționare pașnică a crizei”[76] și dat fiind că Rosneft este societatea petrolieră care are cele mai mari rezerve de petrol și cea mai mare producție dintre societățile petroliere ale căror acțiuni sunt cotate la bursa rusească (mai mult de 40 % din petrolul produs în Federația Rusă[77]) și întrucât statul rus deține 69,5 % din capitalul social al acesteia, apreciem că restricțiile impuse prin articolul 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și prin anexa III la Decizia 2014/512, precum și prin articolul 5 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și prin anexa VI la Regulamentul nr. 833/2014 sunt necesare pentru a aplica o presiune de natură a atinge scopul urmărit prin decizia menționată și prin regulamentul menționat, care constă în „a crește costul acțiunilor [Federației Ruse] menite să submineze integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei, precum și de a promova o soluționare pașnică a crizei”[78]. În consecință, măsurile restrictive respectă principiul proporționalității.

iv) Cu privire la articolul 99 din acordul de parteneriat

148. În ipoteza în care Curtea s-ar pronunța în sensul că există o restricție nejustificată privind articolul 10 alineatul (1), articolul 12, articolul 36 și articolul 52 alineatele (2), (5) și (9) din acordul de parteneriat, apreciem, precum guvernele Regatului Unit, estonian și francez și de asemenea Consiliul și Comisia, că aceasta poate fi justificată de articolul 99 alineatul (1) litera (d) din respectivul acord, care permite Uniunii să ia „măsurile pe care le consideră necesare pentru protejarea intereselor sale esențiale de securitate […] în caz de război sau de grave tensiuni internaționale care amenință să se transforme într-un conflict armat”[79].

74 — Considerentul 8 al Deciziei 2014/512.

75 — Considerentul 2 al Regulamentului nr. 833/2014.

76 — Considerentul 2 al Regulamentului nr. 833/2014.

77 — A se vedea site-ul internet al Rosneft (http://www.rosneft.com/about/).

78 — Considerentul 2 al Regulamentului nr. 833/2014.

79 — Versiunea în limba franceză, susținută de versiunea în limba română, se referă la un „caz de război sau de grave tensiuni internaționale *care amenință să se transforme într-un conflict armat*”, în timp ce versiunea în limba engleză, susținută de toate celelalte versiuni lingvistice, precum și de versiunea în limba rusă, se referă la „time of war or serious international tension *constituting threat of war*”. Sublinierea noastră.

149. Dacă, așa cum am arătat la punctul 105 din prezentele concluzii, Consiliul se bucură de o largă putere de apreciere în domeniile politicii externe și de securitate, acest lucru trebuie să se aplice și atunci când Consiliul constată existența unei grave tensiuni internaționale care constituie o amenințare de război.

150. Pe de o parte, trebuie amintit că, pentru a adopta măsurile restrictive în discuție în prezenta cauză, Consiliul se întemeiază pe „încălcarea gratuită a suveranității și integrității teritoriale a Ucrainei de către Federația Rusă” [80], pe „doborâr[ea] avionului MH17 al liniilor aeriene malaysiene în Donețk” [81] și pe „anexarea ilegală a Crimeei și a Sevastopolului” [82].

151. Pe de altă parte, trebuie subliniat că Federația Rusă dispune de putere de veto în cadrul Consiliului de Securitate al ONU. Prin urmare, este lipsit de sens să se cerceteze constatarea existenței unei amenințări la adresa păcii în cadrul rezoluțiilor acestui Consiliu [83] sau chiar în proiectele de rezoluție care nu au fost adoptate de acest Consiliu, din cauza exercitării (efective sau posibile) de către Federația Rusă a dreptului său de veto [84].

152. Pe baza celor expuse anterior, apreciem că nu a fost comisă de Consiliu o eroare vădită în aprecierea gravității situației de tensiune internațională care exista la momentul adoptării Deciziei 2014/512 și a Regulamentului nr. 833/2014.

c) Cu privire la motivul de nevaliditate întemeiat pe pretinsa încălcare a obligației de motivare (articolul 296 TFUE)

153. Potrivit Rosneft, articolul 3, articolul 3a, articolul 4 alineatele (3) și (4) și anexa II la Regulamentul nr. 833/2014 încalcă obligația de motivare pe care articolul 296 TFUE o impune Consiliului, întrucât acest regulament nu ar explica nici cum, nici de ce faptul de a viza industria petrolieră rusească sau de a o viza pe ea însăși în modul ales prin aceste dispoziții va contribui la îndeplinirea obiectivului măsurilor în cauză, astfel cum este expus în considerentele 2 [85] și 4 [86] ale regulamentului respectiv.

154. Rosneft susține de asemenea o încălcare a articolului 296 TFUE în ceea ce privește articolul 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și anexa III la Decizia 2014/512, precum și articolul 5 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și anexa VI la regulament, în măsura în care aceste dispoziții, chiar dacă o vizează explicit, nu îi permit să aprecieze motivul pentru care simplul fapt că statul rus este acționarul său majoritar este de natură a atinge scopul măsurilor în cauză astfel cum este expus la considerentele 2 [87] și 5 [88] ale Regulamentului nr. 833/2014.

80 — Considerentul 1 al Deciziei 2014/512. În ședință, Consiliul a evocat acordul de asociere pe care Uniunea îl semnase, în 2014, cu Ucraina, precum și faptul că Ucraina făcea parte din Politica Europeană de Vecinătate. Consiliul a subliniat că tensiunea internațională care amenința să se transforme într-un conflict armat nu trebuia, în mod obligatoriu, să privească teritoriul Uniunii. Era, pe de altă parte, clar stabilit că un conflict armat avea loc pe teritoriul unui stat vecin al Uniunii.

81 — Considerentul 5 al Deciziei 2014/512.

82 — Considerentul 1 al Regulamentului nr. 833/2014.

83 — A se vedea Rezoluția 2166(2014) adoptată de Consiliul de Securitate al ONU, disponibilă pe site-ul internet al Consiliului de Securitate al ONU (http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9 %7D/s_res_2166.pdf).

84 — Este vorba despre proiectele de rezoluție S/2014/189 și S/2015/562, disponibile pe site-ul internet al Consiliului de Securitate al ONU (http://www.securitycouncilreport.org/un-documents/ukraine/).

85 — „Prin urmare, se consideră oportun să se aplice măsuri restrictive suplimentare, cu scopul de a crește costul acțiunilor Rusiei menite să submineze integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei, precum și de a promova o soluționare pașnică a crizei.”

86 — „Este, de asemenea, oportun să se aplice restricții, sub forma unei obligații de autorizare prealabilă, asupra vânzării, furnizării, transferului sau exportului, în mod direct sau indirect, în Rusia, de anumite tehnologii pentru industria petrolieră.”

87 — A se vedea nota de subsol 85.

88 — „Este, de asemenea, oportun să se aplice restricții privind accesul la piața de capital pentru anumite instituții financiare, cu excepția instituțiilor stabilite în Rusia care au statut internațional și care au fost instituite în temeiul unor acorduri interguvernamentale cu Rusia, în calitate de acționar”.

155. În opinia noastră, în speță nu a fost încălcată obligația de motivare.

156. Astfel cum Curtea s-a pronunțat la punctul 53 din Hotărârea Consiliul/Bamba (C-417/11 P, EU:C:2012:718), „motivarea impusă de articolul 296 TFUE trebuie să fie adaptată naturii actului în cauză și contextului în care actul a fost adoptat. Cerința motivării trebuie apreciată în funcție de împrejurările cauzei, în special de conținutul actului, de natura motivelor invocate și de interesul destinatarilor sau al altor persoane vizate în mod direct și individual de actul respectiv de a primi explicații. Nu este obligatoriu ca motivarea să specifice toate elementele de fapt și de drept pertinente, în măsura în care caracterul suficient al unei motivări trebuie apreciat nu numai prin prisma modului de redactare, ci și în raport cu contextul său, precum și cu ansamblul normelor juridice care reglementează materia respectivă”.

157. Mai mult, în ceea ce privește măsurile restrictive împotriva persoanelor fizice sau juridice, precum înghețarea fondurilor care făcea obiectul cauzei în care s-a pronunțat Hotărârea Consiliul/Bamba (C-417/11 P, EU:C:2012:718), Curtea a statuat, la punctul 54 din această hotărâre, că „un act cauzator de prejudiciu este suficient motivat atunci când intervine într-un context cunoscut de persoana interesată, care îi permite acesteia să înțeleagă semnificația măsurii luate în privința sa”.

158. Fiind cea mai mare societate petrolieră rusească care aparține în procent de 69,5 % statului rus [89], ale cărei active totale sunt estimate la mai mult de 1 000 de miliarde de ruble rusești și în cazul căreia cel puțin 50 % din veniturile estimate provin din vânzarea sau transportul țițeiului sau produselor petroliere [90], Rosneft este în măsură să aprecieze importanța sectorului petrolier în termeni de venituri la bugetul Federației Ruse [91] și motivul pentru care faptul că este vizată de măsurile restrictive prevăzute la articolul 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și în anexa III la Decizia 2014/512, precum și la articolul 5 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și în anexa VI la regulament poate avea efectul de „*a crește costul acțiunilor Rusiei* menite să submineze integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei, precum și de a promova o soluționare pașnică a crizei” [92].

159. Același lucru este valabil pentru măsurile prevăzute la articolul 3, la articolul 3a, la articolul 4 alineatele (3) și (4), precum și în anexa II la Regulamentul nr. 833/2014, care nu constituie măsuri restrictive împotriva Rosneft [93], ci vizează în general industria petrolieră rusă.

d) Cu privire la motivul de nevaliditate întemeiat pe pretinsa încălcare a dreptului la apărare, a dreptului la protecție jurisdicțională efectivă și a dreptului de acces la dosar

160. Potrivit Rosneft, refuzul Consiliului de a îi acorda acces privilegiat la informații și la probe privind chestiuni atât de fundamentale precum motivul pentru care Rosneft era menționată în Decizia 2014/512 și în Regulamentul nr. 833/2014 sau motivul pentru care anumite sectoare ale industriei petroliere erau vizate spre deosebire de altele încalcă dreptul la apărare, dreptul la protecție jurisdicțională efectivă și dreptul de acces la dosar.

89 — A se vedea punctul 147 din prezentele concluzii. Adăugăm că, potrivit situației financiare a anului 2013, Rosneft a plătit acționarilor săi dividende în valoare de 85 de miliarde de ruble rusești și a plătit, în Rusia, mai mult de un miliard de ruble rusești cu titlu de alte impozite decât impozitul pe profit (a se vedea site-ul internet al Rosneft, http://www.rosneft.com/attach/0/02/90/Rosneft_FS_2013_ENG_SIGNED_FINAL.pdf).

90 — A se vedea articolul 5 alineatul (2) litera (b) și anexa VI la Regulamentul nr. 833/2014.

91 — Potrivit Președintelui Vladimir V. Putin, în 2013, veniturile aduse la bugetul Federației Ruse de industria petrolieră au fost de aproximativ 191-194 de miliarde USD (a se vedea http://rbth.com/news/2014/04/17/russia_had_revenues_of_191-194_bln_from_oil_28_bln_from_gas_in_2013_-_pu_35970.html).

92 — Considerentul (2) al Regulamentului nr. 833/2014. Sublinierea noastră.

93 — A se vedea punctele 82-85 din prezentele concluzii.

161. Rezultă din documentele anexate la observațiile scrise ale Rosneft și ale Consiliului că Rosneft a încercat să obțină, în temeiul Regulamentului (CE) nr. 1049/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2001 privind accesul public la documentele Parlamentului European, ale Consiliului și ale Comisiei [94], un acces privilegiat („privileged access") la documentele Consiliului pentru a le utiliza în cadrul acțiunii în anulare pendinte în fața Tribunalului în cauza NK Rosneft și alții/Consiliul (T-715/14).

162. Lectura acestor documente permite să se concluzioneze că Rosneft a utilizat mijloacele de acces public la documentele instituite prin acest regulament, precum „document discovery", o procedură de solicitare de documente întâlnită în sistemele juridice de tip „common law" și în arbitrajul internațional [95].

163. Chiar dacă, în opinia noastră, Regulamentul nr. 1049/2001 nu este adaptat să ofere, într-un mod corespunzător, un acces privilegiat la documentele necesare în cadrul unui litigiu [96], rezultă din documentele anexate observațiilor scrise ale Rosneft și ale Consiliului că acesta din urmă nu a respins cererile de prezentare de documente, ci că le-a soluționat în temeiul Regulamentului nr. 1049/2001.

164. Or, întrucât prin acest motiv Rosneft pretinde că, în mod eronat, Consiliul i-a refuzat accesul la majoritatea documentelor a căror prezentare o solicitase, considerăm că acest motiv este inadmisibil, conform jurisprudenței care decurge din cauza în care s-a pronunțat Hotărârea TWD Textilwerke Deggendorf (C-188/92, EU:C:1994:90) în care Curtea a statuat că „[…] cerințele de securitate juridică conduc la excluderea posibilității beneficiarului unui ajutor […] care ar fi putut ataca această decizie și care a lăsat să se scurgă termenul imperativ prevăzut în această privință la articolul [263] al [șaselea] paragraf din [T]ratat[ul FUE], de a repune în discuție legalitatea acesteia în fața instanțelor naționale cu ocazia unei acțiuni îndreptate împotriva măsurilor de punere în aplicare a acestei decizii, luate de autoritățile naționale" [97].

165. Subliniem în această privință că din scrisorile Consiliului adresate Rosneft reiese că Consiliul o avertizase, conform articolului 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1049/2001, în privința posibilității de a exercita o acțiune în anulare împotriva respingerii parțiale a cererii sale de prezentare de documente conform articolului 263 TFUE.

166. Întrucât deciziile Consiliului prin care acorda Rosneft acces parțial la documentele pe care aceasta le solicitase o priv eau direct și individual, acțiunea sa ar fi fost fără nicio îndoială admisibilă [98].

167. În orice caz, lectura acestor cereri de acordare a unui acces privilegiat la documente, adresate Consiliului de Rosneft, arată că:

— deseori, aceste cereri nu conțineau o descriere suficient de detaliată a unei categorii specifice și restrânse de documente care puteau, în mod rezonabil și în opinia Rosneft, să existe;

94 — JO L 145, p. 43, Ediție specială, 01/vol. 3, p. 76.

95 — Deși, ca regulă generală, în sistemele de drept civil, fiecare parte are sarcina de a furniza propriile probe, sistemele de „common law" permit părților să adreseze una celeilalte, sub controlul judecătorului, cereri de prezentare de documente („request for document production").

96 — Cu titlu de exemplu, articolul 4 alineatul (1) litera (a) din acest regulament permite instituțiilor Uniunii să respingă cererea de acces la un document în cazul în care divulgarea conținutului ar aduce atingere protecției interesului public în ceea ce privește relațiile internaționale (ceea ce corespunde noțiunii de „Crown privilege" sau „public-interest immunity"). În schimb, o procedură de tip „document discovery" ar putea conduce la situația în care o instanță dispune prezentarea unui document care intră în această categorie, sub rezerva păstrării confidențialității asupra conținutului acestuia, dacă se dovedește că documentul este necesar pentru ca partea care solicită prezentarea sa să își poată apăra drepturile.

97 — Punctul 17. A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârile Nachi Europe (C-239/99, EU:C:2001:101, punctele 29 și 30) și National Farmers' Union (C-241/01, EU:C:2002:604, punctul 26).

98 — A se vedea Hotărârile Accrington Beef și alții (C-241/95, EU:C:1996:496, punctul 15); Nachi Europe (C-239/99, EU:C:2001:101, punctul 40), precum și Bavaria și Bavaria Italia (C-343/07, EU:C:2009:415, punctul 40).

— aceste cereri nu erau însoțite de o explicație a relevanței documentelor solicitate pentru litigiu sau a importanței lor pentru soluționarea acestuia și

— aceste cereri nu erau însoțite nici de o declarație conform căreia documentele solicitate nu se găseau deja în posesia sa, în paza sau sub controlul său, nici de o explicație a motivelor pentru care ea presupunea că documentele respective se aflau în posesia, în paza sau sub controlul Consiliului.

168. Cu toate acestea, Consiliul a prezentat o listă de documente pe care le considera a fi cele avute în vedere de cererile Rosneft și i-a respins în parte accesul la o serie de documente, motivându-și decizia.

169. Mai mult, întrucât guvernul Regatului Unit este parte în procedura principală, nu există niciun impediment ca Rosneft să îi solicite acestuia, în conformitate cu normele privind prezentarea documentelor în dreptul englez, să prezinte documentele pe care le deține ori se află în paza sau sub controlul său, în calitatea sa de membru al Consiliului. Instanța de trimitere trebuie să se asigure că normele dreptului englez aplicabile în cazul prezentării de documente respectă principiile efectivității și echivalenței [99].

170. În acest context, nu considerăm că cererea de acces privilegiat formulată de Rosneft a fost tratată de Consiliu într-o manieră care să încalce dreptul la apărare, dreptul la protecție jurisdicțională efectivă și dreptul de acces la dosar.

e) Cu privire la motivul de nevaliditate întemeiat pe pretinsa încălcare a principiului egalității de tratament

171. Potrivit Rosneft, prin vizarea sectorului petrolier rus prin măsurile restrictive în cauză, Consiliul nu a respectat principiul egalității de tratament în măsura în care, dacă scopul declarat al măsurilor restrictive în discuție în cauza principală era, așa cum prevede considerentul (2) al Regulamentului nr. 833/2014, promovarea unei soluționări pașnice a crizei din Ucraina, acest scop este departe de a explica și, cu atât mai mult, de a justifica diferența de tratament dintre întreprinderile care, precum aceasta, fac parte din sectorul petrolier rus și întreprinderile care își desfășoară activitatea în alte sectoare.

172. Rezultă dintr-o jurisprudență constantă că „principiul nediscriminării impune ca situațiile comparabile să nu fie tratate în mod diferit, iar situațiile diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv” [100].

173. În opinia noastră, Rosneft nu poate pretinde în mod valabil că este victima unei discriminări.

174. Mai întâi, sectorul petrolier rusesc nu este singurul sector al economiei rusești vizat de măsurile restrictive în cauză. Decizia 2014/512 și Regulamentul nr. 833/2014 conțin dispoziții care privesc de asemenea sectoarele de armament, energie nucleară, aerospațial, precum și sectorul bancar [101].

175. Pe de altă parte, Rosneft nu a furnizat probe care să demonstreze că existau alte societăți petroliere rusești care îndeplineau criteriile menționate la articolul 1 alineatul (2) literele (b)-(d) din Decizia 2014/512 și la articolul 5 alineatul (2) literele (a)-(d) din Regulamentul nr. 833/2014, care, potrivit acestui temei, ar fi trebuit să fie vizate de măsurile restrictive, dar nu au fost sau nu sunt vizate.

99 — A se vedea, în acest sens Hotărârea Pfleiderer (C-360/09, EU:C:2011:389, punctele 24, 30 și 31).

100 — Hotărârea National Farmers' Union și alții (C-354/95, EU:C:1997:379, punctul 61). A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârile SCAC (C-56/94, EU:C:1995:209, punctul 27) și Garcia Avello (C-148/02, EU:C:2003:539, punctul 31).

101 — Este vorba despre articolul 1 alineatele (1) și (2) litera (a) și de articolul 3a din Decizia 2014/512, precum și de articolul 2a, de articolul 5 alineatul (1) litera (a) și alineatul (2) litera (a) din Regulamentul nr. 833/2014.

176. Astfel cum observă Comisia, dacă ar fi urmat raționamentul Rosneft, de fiecare dată când Consiliul dorește să impună măsuri restrictive împotriva unei țări terțe, acesta nu ar avea altă opțiune decât să întrerupă complet relațiile economice și financiare cu acea țară, ceea ce, de altfel, ar fi contrar formulării articolului 215 alineatul (1) TFUE, care face trimitere la „o decizie [a Consiliului], adoptată în conformitate cu titlul V capitolul 2 din Tratatul [UE] [care] prevede întreruperea sau restrângerea, *totală sau parțială*, a relațiilor economice și financiare” [102].

177. Acest motiv trebuie, așadar, respins.

f) Cu privire la motivul de nevaliditate întemeiat pe un pretins abuz de putere

178. Rosneft susține că, prin indicarea, în considerentul (2) al Regulamentului nr. 833/2014, a faptului că scopul măsurilor restrictive este de „a crește costul acțiunilor Rusiei menite să submineze integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei, precum și de a promova o soluționare pașnică a crizei” [103], Consiliul a comis un abuz de putere, deoarece intenția sa reală era de a limita capacitatea societăților rusești de continuare a dezvoltării lor și de a cauza un prejudiciu pe termen lung sectorului energetic rus.

179. Potrivit jurisprudenței Curții, „un [abuz de putere] există atunci când o instituție își exercită competențele în scopul exclusiv sau cel puțin determinant de a atinge alte obiective decât cele declarate sau pentru a eluda o procedură prevăzută în mod special de tratat pentru a răspunde circumstanțelor cauzei” [104].

180. În această privință, Rosneft se întemeiază pe un document de lucru al Comisiei [105] potrivit căruia măsurile restrictive împotriva societăților petroliere rusești „au ca scop să priveze anumite societăți de stat de interes strategic rusești de surse financiare internaționale și europene, impunând astfel un cost financiar indirect statului și limitând capacitatea acestora de dezvoltare în viitor” [106].

181. Or, acest document nu susține nicidecum afirmația potrivit căreia „*singura* intenție reală a Consiliului era de a limita capacitatea societăților rusești de continuare a dezvoltării” [107]. Dimpotrivă, scopul declarat al măsurilor restrictive în cauză era de „a crește costul acțiunilor Rusiei menite să submineze integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei” [108], ceea ce corespunde scopului declarat în documentul de lucru al Comisiei.

182. În orice caz, un singur document, calificat „de lucru” și care provine de la o altă instituție decât cea care a adoptat actul în cauză nu poate fi suficient pentru a se stabili existența unui abuz de putere.

183. Prin urmare, acest motiv trebuie respins.

102 — Sublinierea noastră.

103 — A se vedea de asemenea considerentele (4) și (5) ale acestui regulament, precum și considerentul (8) al Deciziei 2014/512.

104 — Hotărârea Dalmine/Comisia (C-407/04 P, EU:C:2007:53, punctul 99). A se vedea de asemenea în acest sens punctul 50 din Hotărârea Bank Melli Iran/Consiliul (T-390/08, EU:T:2009:401), confirmat la punctul 74 din Hotărârea Bank Melli Iran/Consiliul (C-548/09 P, EU:C:2011:735).

105 — Document de lucru al serviciilor Comisiei cu privire la libera circulație a capitalurilor și plăților (5 martie 2015) 6902/15 – SWD(2015) 58 final disponibil pe site-ul internet al Consiliului la adresa următoare:http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6902-2015-INIT/en/pdf.

106 — *Ibidem*, pagina 36 („[t]hese measures aim to cut strategic state-owned Russian companies off from EU and international financing sources, thus imposing an indirect financial cost to the state and limiting their ability to grow in the future”). Traducerea noastră.

107 — Sublinierea noastră.

108 — Considerentul 2 al Regulamentului nr. 833/2014.

g) Cu privire la motivul de nevaliditate întemeiat pe pretinsa contradicție dintre Decizia 2014/512 și Regulamentul nr. 833/2014

184. Rosneft susține că există o contradicție între formularea articolului 4 alineatul (4) din Decizia 2014/512 și cea a articolului 3 alineatul (5) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 833/2014. În timp ce prima dintre aceste dispoziții nu ar oferi statelor membre nicio marjă de apreciere în privința interdicției de a refuza autorizarea contractelor încheiate anterior datei de 1 august 2014, cea de a doua le-ar permite autorizarea și, prin urmare, refuzarea executării unei obligații care decurge din astfel de contracte.

185. Reamintim că Regulamentul nr. 833/2014 este un act al Uniunii adoptat în temeiul articolului 215 TFUE care permite Consiliului să adopte „măsurile necesare”, în speță măsuri restrictive, „[î]n cazul în care o decizie, adoptată în conformitate cu titlul V capitolul 2 din Tratatul [UE], prevede” întreruperea sau restrângerea relațiilor economice și financiare cu una sau mai multe țări terțe sau măsuri restrictive împotriva unor persoane fizice sau juridice.

186. Curtea s-a pronunțat asupra acestui subiect în sensul că, „prin adoptarea un[ei decizii PESC], [Uniunea] este obligată să ia, în cadrul Tratatului [FUE], măsurile pe care acest act le impune” [109]. În consecință, astfel cum observă guvernul francez, atunci când adoptă un regulament în temeiul articolului 215 TFUE, Consiliul este ținut de termenii deciziei PESC care îl precedă.

187. Nu împărtășim poziția Consiliului potrivit căreia regulamentul adoptat în temeiul articolului 215 TFUE este independent de decizia PESC adoptată în temeiul capitolului 2 din titlul V din Tratatul UE și poate chiar să fie în contradicție cu aceasta.

188. În ședință, Consiliul s-a întemeiat în această privință pe punctul 70 din Hotărârea Bank Melli Iran/Consiliul (C-548/09 P, EU:C:2011:735), în care Curtea se pronunțase în sensul că, „[î]n ceea ce privește necesitatea […] de a considera că Poziția comună 2007/140 este unul dintre temeiurile juridice, este suficient să se constate că este contrazisă de însuși textul articolului 301 CE, care prevede posibilitatea de a adopta măsuri comunitare în cazul în care o poziție comună sau o acțiune comună adoptată în temeiul unor dispoziții ale Tratatului UE, *în versiunea anterioară Tratatului de la Lisabona*, referitoare la PESC prevăd o acțiune a Comunității. Acest text indică faptul că poziția comună sau acțiunea comună trebuie să existe pentru a putea fi adoptate măsuri comunitare, însă nu indică faptul că aceste măsuri trebuie să fie întemeiate pe poziția comună sau pe acțiunea comună în discuție” [110].

189. Or, întocmai cum Curtea a arătat în pasajul subliniat din hotărârea sa, formularea articolului 215 TFUE nu este aceeași cu cea a articolului 301 CE, care privea ipoteza în care „o poziție comună sau o acțiune comună, adoptată în conformitate cu dispozițiile Tratatului privind Uniunea Europeană referitoare la politica externă și de securitate comună, prevede[a] o acțiune a Comunității care urmărește să întrerupă sau să reducă, în tot sau în parte, relațiile economice cu una sau mai multe țări terțe”.

190. Dimpotrivă, în ceea ce privește măsurile restrictive care însoțesc întreruperea sau restrângerea, totală sau parțială, a relațiilor economice și financiare cu o țară terță, precum cele prevăzute la articolul 4 din Decizia 2014/512 [111], articolul 215 alineatul (1) TFUE impune Consiliului adoptarea unui regulament de punere în aplicare a măsurilor necesare [112].

109 — Punctul 296 din Hotărârea Kadi și Al Barakaat International Foundation/Consiliul și Comisia (C-402/05 P și C-415/05 P, EU:C:2008:461).

110 — Sublinierea noastră.

111 — A se vedea punctul 85 din prezentele concluzii.

112 — A se vedea punctul 72 din prezentele concluzii.

191. În consecință, întrucât Decizia 2014/512 introducea măsuri restrictive pentru ca întreruperea sau restrângerea, totală sau parțială, a relațiilor economice și financiare cu o țară terță să devină efectivă, această decizie trebuia să figureze, alături de articolul 215 TFUE, în temeiul juridic al Regulamentului nr. 833/2014, cum este, de altfel, cazul [113].

192. Rezultă astfel că dispozițiile Regulamentului nr. 833/2014 nu pot fi în contradicție cu dispozițiile Deciziei 2014/512 fără a încălca principiul legalității, pe care acest regulament, precum orice act al Uniunii, trebuie să îl respecte.

193. În speță, cele două dispoziții în cauză au o formulare diferită. Articolul 4 alineatul (4) din Decizia 2014/512 prevede că interdicția de a acorda o autorizație pentru vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul de echipamente sau pentru furnizarea serviciilor menționate la alineatele (1) și (2) din acest articol „*nu* aduce atingere executării contractelor încheiate înainte de 1 august 2014” [114], în timp ce articolul 3 alineatul (5) din Regulamentul nr. 833/2014 prevede că, „[c]u toate acestea, autoritățile competente *pot* acorda” [115] o astfel de o autorizație în cazul în care vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul vizează executarea unei obligații care decurge dintr-un contract încheiat înainte de 1 august 2014.

194. Cu alte cuvinte, Decizia 2014/512 nu afectează contractele încheiate înainte de 1 august 2014, în timp ce Regulamentul nr. 833/2014 permite autorităților statelor membre să autorizeze sau să nu autorizeze o vânzare, o furnizare, un transfer sau un export care vizează executarea unei obligații care decurge dintr-un contract încheiat înainte de 1 august 2014.

195. În opinia noastră, există aici o contradicție ireconciliabilă între cele două texte și, pentru motivele pe care le-am expus la punctele 185-192 din prezentele concluzii, considerăm că articolul 3 alineatul (5) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 833/2014 este lipsit de validitate.

h) Cu privire la motivul de nevaliditate întemeiat pe pretinsa încălcare a principiului proporționalității și a drepturilor fundamentale ale Rosneft

196. Rosneft arată că articolul 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și articolul 7 și anexa III la Decizia 2014/512, precum și articolul 3, articolul 3a, articolul 4 alineatele (3) și (4), articolul 5 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3), articolul 11 alineatul (1) și anexele II și VI la Regulamentul nr. 833/2014 sunt lipsite de validitate, întrucât sunt disproporționate în raport cu scopul declarat al acestora și constituie o încălcare a articolului 16 (libertatea de a desfășura o activitate comercială) și a articolului 17 alineatul (1) (dreptul de proprietate) din cartă.

197. Făcând trimitere în special la Hotărârile Bank Melli Iran/Consiliul (EU:T:2009:401) și Consiliul/Manufacturing Support & Procurement Kala Naft (EU:C:2013:776), Rosneft apreciază că măsurile adoptate de Consiliu nu sunt nici necesare, nici adecvate deoarece nu există un raport rezonabil între mijloacele folosite și scopul urmărit prin măsurile respective.

198. Rosneft susține că articolul 7 alineatul (1) litera (a) din Decizia 2014/512 și articolul 11 alineatul (1) din Regulamentul nr. 833/2014 autorizează, în ceea ce îl privește, o confiscare a fondurilor și o ingerință în exercitarea drepturilor contractuale dobândite, respectiv drepturile de proprietate ale acesteia protejate de articolul 17 alineatul (1) din cartă. Aceste dispoziții ar depăși ceea

113 — „[…] având în vedere Tratatul [FUE], în special articolul 215,
Având în vedere Decizia [2014/512] […]
[…]”

114 — Sublinierea noastră.

115 — Sublinierea noastră.

ce este necesar prevăzând în esență că părțile contractante altele decât cele ruse pot fi exonerate de orice obligație prevăzută de contracte încheiate cu entități desemnate de regulamentul menționat, chiar dacă ar fi vorba de o obligație de a furniza o întreagă gamă de echipamente din care numai o mică parte intră în sfera tehnologiilor prevăzute în anexa II din respectivul regulament.

199. Nu împărtășim aceste argumente.

200. Întocmai ca guvernele Regatului Unit, estonian și francez, precum și Consiliul și Comisia, apreciem că ingerința descrisă de Rosneft nu este decât consecința inevitabilă a deciziei Consiliului, pe de o parte, de a restrânge relațiile economice și financiare cu Federația Rusă și, pe de altă parte, de a impune măsuri restrictive împotriva Rosneft.

201. Astfel cum a arătat Curtea, la punctul 113 din Hotărârea Bank Melli Iran/Consiliul (C-548/09 P, EU:C:2011:735), „drepturile fundamentale în discuție în prezenta cauză nu sunt prerogative absolute și […] exercitarea lor poate face obiectul unor restricții justificate de obiective de interes general urmărite de [Uniune]” [116].

202. În această privință, Curtea a statuat la punctele 22 și 23 din Hotărârea Bosphorus (C-84/95, EU:C:1996:312) că „[…] orice măsură de sancționare presupune, prin definiție, consecințe care afectează dreptul de proprietate și libera desfășurare a unei activități profesionale, cauzând astfel prejudicii unor părți a căror responsabilitate în ceea ce privește situația care a condus la adoptarea măsurilor în cauză nu a fost stabilită”, și că „[e]ste necesar să se arate în continuare că importanța obiectivelor urmărite de reglementarea în litigiu este de natură să justifice consecințele negative, chiar considerabile, pentru anumiți operatori” [117].

203. În speță, dispozițiile în cauză urmăresc tocmai să limiteze aprovizionarea cu echipamente și finanțarea sectorului petrolier rus, înscriindu-se astfel într-un domeniu strict delimitat, care nu are drept consecință să lovească, fără distincție, ansamblul operatorilor economici ruși fără relevanță pentru importanța lor strategică pentru economia rusă.

204. Astfel, după cum subliniază guvernul francez, având în vedere contextul în care au fost adoptate dispozițiile în litigiu și obiectivul acestora care urmărește creșterea costului acțiunilor Federației Ruse prin vizarea sectoarelor strategice ale economiei ruse, printre care sectorul petrolier, Consiliul a putut adopta dispozițiile respective fără a depăși limitele a ceea ce este adecvat și necesar pentru atingerea obiectivului urmărit.

205. Pentru aceste motive, propunem Curții să răspundă la a doua întrebare litera a) după cum urmează:

a) examinarea acestei întrebări nu a evidențiat niciun element de natură a aduce atingere validității

— articolului 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3),

— articolului 7 și

— anexei III la Decizia 2014/512,

precum și

— articolului 3 alineatele (1)-(4), alineatul (5) primul și al treilea paragraf și alineatele (6)-(8),

116 — A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea Bosphorus (C-84/95, EU:C:1996:312, punctul 21 și jurisprudența citată).

117 — A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea Bank Melli Iran/Consiliul (C-548/09 P, EU:C:2011:735, punctul 114).

— articolului 3a,

— articolului 4 alineatele (3) și (4),

— articolului 5 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3),

— articolului 11 și

— anexelor II și VI la Regulamentul nr. 833/2014.

b) Articolul 3 alineatul (5) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 833/2014 este lipsit de validitate.

C – *Cu privire la a doua întrebare litera b)*

206. Prin intermediul celei de a doua întrebări litera b), instanța de trimitere solicită Curții să stabilească dacă, în ipoteza în care măsurile restrictive contestate de Rosneft ar fi valide, ar fi contrar principiilor securității juridice și *nulla poena sine lege certa* ca un stat membru să impună sancțiuni penale, în temeiul articolului 8 din Regulamentul nr. 833/2014, înainte ca domeniul de aplicare al infracțiunii în cauză să fi fost în mod suficient clarificat de Curte.

1. Cu privire la admisibilitate

207. Potrivit Consiliului, această întrebare este inadmisibilă deoarece nu privește validitatea sau interpretarea actelor Uniunii, ci validitatea unei reglementări naționale în raport cu principiile securității juridice și *nulla poena sine lege certa*.

208. Guvernul Regatului Unit, precum și Consiliul subliniază de asemenea că întrebarea este ipotetică deoarece aceasta nu privește un caz concret de aplicare a unor sancțiuni penale prevăzute de reglementarea Regatului Unit în cauză, ceea ce oricum ar fi imposibil în ceea ce privește Rosneft, deoarece sancțiunile penale pentru încălcarea dispozițiilor Deciziei 2014/512 și ale Regulamentului nr. 833/2014 nu vizează decât persoane stabilite în Regatul Unit.

209. Nu împărtășim aceste argumente. În opinia noastră, reiese cu claritate din cererea de decizie preliminară că instanța de trimitere nu adresează Curții întrebări privind validitatea reglementării Regatului Unit adoptate în aplicarea articolului 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 833/2014 [118] în raport cu principiile dreptului național. Aceasta solicită în esență să se clarifice dacă principiile securității juridice [119] și *nulla poena sine lege certa* (articolul 49 din cartă) trebuie să fie interpretate într-o manieră care să excludă adoptarea unor sancțiuni penale atunci când termenii care descriu infracțiunea nu au fost clarificați suficient de Curte.

118 — Este vorba despre reglementarea națională menționată la punctul 25 din prezentele concluzii, care impune sancțiuni penale pentru încălcarea dispozițiilor Regulamentului nr. 833/2014.

119 — Recunoscut în dreptul Uniunii de mult timp (a se vedea Hotărârea Racke, 98/78, EU:C:1979:14, punctul 20).

210. Nu considerăm nici că a doua întrebare litera b) este ipotetică. Pe de o parte, cu toate că articolul 3 din Regulamentul nr. 833/2014 vizează doar vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul de pe teritoriul statelor membre [120], considerăm că sancțiunile instituite prin Ordonanța privind controlul exporturilor (sancțiuni cu privire la Rusia, Crimeea și Sevastopol) din 2014 nu vizează exclusiv persoanele stabilite în Regatul Unit sau în Uniune [121]. Astfel, în ședință, Rosneft a susținut că, în cazul unei încălcări a măsurilor restrictive, ar putea fi angajată răspunderea sa penală în calitate de complice, ceea ce guvernul Regatului Unit nu a contestat.

211. În orice caz, faptul că nu pot fi impuse Rosneft aceste sancțiuni nu transformă întrebarea într-una ipotetică, dat fiind că nu rezultă nicidecum din cererea de decizie preliminară că Rosneft nu are dreptul de a contesta măsurile adoptate de guvernul Regatului Unit conform articolului 8 din Regulamentul nr. 833/2014.

212. Pe de altă parte, faptul că Rosneft nu a făcut deocamdată obiectul unei sancțiuni penale este irelevant. Astfel, după cum Curtea s-a pronunțat la punctul 64 din Hotărârea Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163), „[d]acă [o parte] trebuie să aștepte să facă obiectul unor proceduri administrative sau penale și sancțiunilor care pot decurge din acestea, ca singură cale procesuală pentru a contesta conformitatea prevederilor interne în cauză cu dreptul [Uniunii], aceasta nu ar fi suficient pentru a i se asigura o astfel de protecție jurisdicțională efectivă”.

213. Trebuie, așadar, să se răspundă la această întrebare.

2. Cu privire la fond

214. Potrivit Rosneft, termenii care descriu încălcările și în special termenii „ape cu o adâncime mai mare de 150 de metri” [122], „șist” [123], „asistență financiară” [124] și „valori mobiliare […] emise după 12 septembrie 2014” [125] nu ating gradul de precizie și de claritate corespunzător sancțiunilor penale. În consecință, aceasta apreciază că ar fi contrar principiilor securității juridice și *nulla poena sine lege certa* ca un stat membru să impună sancțiuni penale în temeiul articolului 8 din Regulamentul nr. 833/2014 fără ca sau înainte să fi fost dată de Curte o interpretare uniformă a acestor termeni.

215. La fel ca instanța de trimitere, apreciem că termenii în cauză au, în mod indiscutabil, o sferă mai largă, însă, în cele din urmă, ne îndoim că ambiguitățile inerente acestor termeni sunt suficiente pentru a conduce la lipsa de securitate juridică.

120 — A se vedea punctul 127 din prezentele concluzii.

121 — A se vedea articolul 1 alineatul (2) litera (a), potrivit căruia „[a]n offence may be committed under this Order […] in the United Kingdom by any person” și articolul 4 alineatul (2), potrivit căruia „[a] person commits an offence and may be arrested if that person […] is concerned in an activity […] for which EU authorisation is required”.

122 — Articolul 3 alineatul (3) litera (a) și articolul 3a alineatul (1) litera (a) din Regulamentul nr. 833/2014. Potrivit Rosneft, există zone întinse unde adâncimea apei variază considerabil, astfel încât în anumite locuri apele au o adâncime mai mare de 150 de metri, în timp ce în altele apele au o adâncime mai mică de 150 de metri. În acest context, potrivit Rosneft, Regulamentul nr. 833/2014 nu identifică punctul de la care cei 150 de metri trebuie să fie măsurați sau dacă este interzis să se foreze vertical la un punct în care adâncimea mării este mai mică de 150 de metri și ulterior să se foreze spre exterior către un punct care este situat într-o rocă ce se găsește în ape cu o adâncime mai mare de 150 de metri.

123 — Articolul 3 alineatul (3) litera (c) și articolul 3a alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 833/2014. Potrivit Rosneft, nu există consens, în cadrul sectorului geologic sau în alt sector, cu privire la definiția conceptului șist, iar Regulamentul nr. 833/2014 nu stabilește niciuna.

124 — Articolul 4 alineatul (3) litera (b) din Regulamentul nr. 833/2014. Potrivit Rosneft, nu există nicio definiție a noțiunii de asistență financiară nici la nivelul ONU, nici la nivelul UE, iar Regulamentul nr. 833/2014 nu stabilește niciuna.

125 — Articolul 5 alineatul (2) din Regulamentul nr. 833/2014. Potrivit Rosneft, este imposibil să se cunoască dacă această dispoziție interzice emiterea, după 12 septembrie 2014, de CGD reprezentând acțiuni emise anterior acestei date. Pentru o definiție completă a CGD, a se vedea nota de subsol 133 din prezentele concluzii.

216. Astfel cum Curtea s-a pronunțat la punctul 217 din Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, EU:C:2005:408), „principiul legalității infracțiunilor și pedepselor (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) […] nu poate fi interpretat[] în sensul că interzic[e] clarificarea progresivă a normelor privind răspunderea penală”.

217. Continuându-și raționamentul, Curtea a statuat astfel că „sfera noțiunii de previzibilitate depinde într-o largă măsură de conținutul textului respectiv, de domeniul pe care îl acoperă, precum și de numărul și de calitatea destinatarilor acestuia. Previzibilitatea legii nu se opune ca persoana în cauză să fie determinată să recurgă la consiliere adecvată pentru a evalua la un nivel rezonabil în împrejurările cauzei consecințele care pot rezulta dintr-un anumit act. O asemenea situație se regăsește în special în cazul profesioniștilor, obișnuiți să facă dovada unei mari prudențe în exercitarea profesiei lor. De asemenea, există așteptarea ca aceștia să manifeste o diligență specifică în evaluarea riscurilor pe care le presupune această exercitare” [126].

218. Din această hotărâre reiese că simpla existență a unor posibile interpretări diferite ale unei dispoziții penale nu implică în mod automat că aceasta este contrară principiilor securității juridice și *nulla poena sine lege certa*. Astfel, există numeroase dispoziții penale ai căror termeni nu pot face, de la bun început, obiectul unei interpretări unice.

219. Astfel cum au arătat Trezoreria Majestății Sale și ministrul pentru întreprinderi, inovație și competențe în fața instanței de trimitere, în cazul în care există îndoieli reale în privința interpretării care trebuie oferită unuia dintre termenii în cauză, „este întotdeauna permis întreprinderii afectate să solicite precizări autorităților de aplicare a legii și să prevină astfel orice risc de urmărire penală pentru încălcări în principiu neintenționate ale dispozițiilor în cauză” [127].

220. Arătăm în această privință că statele membre sunt obligate, în conformitate cu articolul 19 TUE, să instituie căile de atac necesare pentru a permite operatorilor economici să conteste interpretarea dată de autoritățile statelor membre dispozițiilor Deciziei 2014/512 și ale Regulamentului nr. 833/2014.

221. Aceste instanțe ar putea atunci să adreseze cereri de decizie preliminară, conform articolului 267 TFUE, de fiecare dată când apreciază că dispozițiile Regulamentului nr. 833/2014 și ale Deciziei 2014/512 (în măsura în care Curtea are competență) nu sunt suficient de clare, astfel cum, de altfel, a procedat instanța de trimitere prin intermediul celei de a treia întrebări formulate, care privește tocmai interpretarea dispozițiilor avute în vedere prin a doua întrebare litera b).

222. Propunem, așadar, Curții să răspundă la a doua întrebare litera b) că principiile securității juridice și *nulla poena sine lege certa* nu exclud posibilitatea ca un stat membru să impună sancțiuni penale în temeiul articolului 8 din Regulamentul nr. 833/2014, înainte ca sensul termenilor utilizați de acest regulament pentru definirea domeniului de aplicare al infracțiunii în cauză să fi fost în mod suficient clarificat de Curte.

D – *Cu privire la a treia întrebare litera a)*

223. Prin intermediul celei de a treia întrebări litera a), instanța de trimitere solicită Curții să stabilească dacă termenul „asistență financiară” utilizat la articolul 4 alineatul (3) litera (b) din Regulamentul nr. 833/2014 include procesarea plăților de către o bancă sau un organism financiar.

126 — Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, EU:C:2005:408, punctul 219).

127 — *R* (*OJSC Rosneft Oil Company*) *v Her Majesty's Treasury and ors* [2015] EWHC 248 (Admin), punctul (53). Spre deosebire de cazul ipotetic criticat la punctul 62 din Concluziile noastre prezentate în cauza Stichting Woonpunt și alții/Comisia (C-132/12 P, EU:C:2013:335), această posibilitate pare, în speță, concretă.

224. Potrivit Rosneft, termenii „finanțare sau asistență financiară” trebuie să fie interpretați împreună și înțeleși ca reprezentând furnizarea unei finanțări și a unor servicii asociate, care nu include prelucrarea plăților, punct de vedere căruia i se opune ministrul pentru întreprinderi, inovație și competențe, potrivit căruia prelucrarea plăților constituie o asistență financiară în sensul articolului 4 alineatul (3) litera (b) din Regulamentul nr. 833/2014.

225. Astfel cum arată instanța de trimitere, această întrebare prezintă o importanță deosebită deoarece din probele care i-au fost prezentate rezultă că acești termeni fac obiectul unor interpretări diferite ale autorităților competente ale statelor membre.

226. Astfel, din observațiile scrise depuse în cadrul prezentei proceduri rezultă că guvernul estonian, precum și Comisia [128] împărtășesc interpretarea dată acestor termeni de guvernul Regatului Unit, în timp ce guvernul german susține interpretarea propusă de Rosneft. La rândul său, guvernul francez a apreciat că prelucrarea plăților este inclusă în noțiunea „asistență financiară”, cu condiția ca plățile respective să implice transferarea de către instituția financiară către destinatarii acestora a unei resurse noi.

227. Dorim să subliniem în plus că termenii în cauză sunt utilizați în mai multe regulamente de stabilire a unor măsuri restrictive. Prin urmare, decizia Curții ar putea avea consecințe care să depășească sfera prezentei cauze [129].

228. În opinia noastră, răspunsul la această întrebare nu poate fi categoric negativ sau afirmativ.

229. Dorim să arătăm mai întâi că, potrivit formulării dispoziției în cauză, sunt supuse unei autorizări prealabile „finanțare[a] sau asistenț[a] financiară în legătură cu produsele menționate în anexa II, incluzând în special subvențiile, împrumuturile și asigurarea creditelor la export, pentru orice vânzare, furnizare, transfer sau export al produselor respective sau pentru orice furnizare de asistență tehnică aferentă acestora”.

230. Această formulare implică, astfel cum observă guvernul Regatului Unit, că asistența financiară este o alternativă la finanțare, iar nu un sinonim sau o noțiune încorporată în noțiunea de finanțare. În consecință, noțiunea de asistență financiară trebuie în mod obligatoriu să înglobeze alte activități decât cele incluse în noțiunea de finanțare.

231. Formularea dispoziției în cauză oferă, pe de altă parte, câteva exemple în privința a ceea ce se înțelege prin „finanțare sau asistență financiară”, respectiv „subvențiile, împrumuturile și asigurarea creditelor la export”. Totuși, această listă este precedată de termenul „incluzând”, ceea ce arată că sunt avute în vedere alte operațiuni, fără ca prelucrarea plăților să fie menționată în mod expres.

232. În această privință, dorim să arătăm că în Nota de îndrumare din 16 decembrie 2014 privind punerea în aplicare a anumitor dispoziții din Regulamentul (UE) nr. 833/2014 [130], Comisia a precizat că „serviciile de plată și emiterea de scrisori de garanție/de credit constituie o asistență financiară și sunt interzise atunci când au legătură cu o operațiune comercială interzisă în temeiul articolului 2” [131].

128 — Consiliul nu a prezentat observații privind răspunsul care trebuie oferit la cea de a treia întrebare.

129 — A se vedea în special articolul 2 litera (b) și articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Regulamentul (CE) nr. 314/2004 al Consiliului din 19 februarie 2004 privind anumite măsuri restrictive împotriva Zimbabwe (JO L 55, p. 1, Ediție specială, 18/vol. 2, p. 161), astfel cum a fost modificat ulterior, și articolul 2 litera (b) și articolul 3 din Regulamentul (UE) nr. 747/2014 al Consiliului din 10 iulie 2014 privind măsuri restrictive având în vedere situația din Sudan și de abrogare a Regulamentelor (CE) nr. 131/2004 și (CE) nr. 1184/2005 (JO L 203, p. 1).

130 — C(2014) 9950 final.

131 — C(2014) 9950, p. 2.

233. Comisia a precizat de asemenea că „[b]ăncile care acționează în numele unui client sau în beneficiul acestuia au o obligație de precauție privind plățile efectuate de clienții acestora și trebuie să se opună oricărei plăți efectuate cu încălcarea regulamentului. În ceea ce privește băncile care acționează în calitate de corespondent bancar, acestea trebuie să se opună oricărei plăți atunci când există informații din care rezultă încălcarea regulamentului” [132].

234. Scopul dispoziției respective este, așadar, de a interzice orice asistență de natură financiară pentru o tranzacție interzisă prin articolul 4 alineatul (4) și prin articolul 3 alineatul (5) din Regulamentul nr. 833/2014, respectiv vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul produselor enumerate în anexa II în cazul în care există motive întemeiate să se considere că vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul produselor respective are ca destinație oricare dintre categoriile de proiecte de explorare și extracție menționate la articolul 3 alineatul (3) din acest regulament.

235. Astfel cum am explicat la punctele 126-131 din prezentele concluzii, tranzacțiile vizate și interzise de articolul 3 alineatul (5) din Regulamentul nr. 833/2014 sunt cele realizate de pe teritoriul statelor membre.

236. Din moment ce Regulamentul nr. 833/2014 nu împiedică tranzitul pe teritoriul Uniunii al produselor enumerate în anexa II care provin din țări terțe și destinate Federației Ruse, rezultă că prelucrarea plăților pentru aceste tranzacții nu intră în sfera noțiunii de „asistență financiară” în sensul articolului 4 alineatul (3) litera (b) din Regulamentul nr. 833/2014.

237. În această privință, facem trimitere la considerentul (5) al acestui regulament, care, deși reglementează restricțiile privind accesul la piața de capital pentru anumite instituții financiare, impuse prin articolul 5, precizează că „[r]espectivele restricții nu se aplică altor servicii financiare, precum […] serviciile de plată”.

238. În schimb, prelucrările plăților pentru vânzarea, furnizarea, transferul sau exportul produselor enumerate în anexa II, de pe teritoriul Uniunii, sunt supuse obligației de a depune o cerere de autorizare pentru ca autoritățile competente ale statelor membre să poată verifica dacă plata în cauză și tranzacția subiacentă privesc cele de trei categorii enumerate la articolul 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 833/2014. Numai dacă produsele în cauză sunt destinate unei utilizări în Rusia conforme celor trei categorii, autoritățile competente sunt obligate să refuze autorizarea.

239. Pentru aceste motive, propunem Curții să răspundă la a treia întrebare litera a) că termenul „asistență financiară” care figurează la articolul 4 alineatul (3) din Regulamentul nr. 833/2014 include prelucrarea de către o bancă sau alt organism financiar a unei plăți a cărei tranzacție subiacentă este prevăzută la articolul 3 alineatul (1) de acest regulament.

E – *Cu privire la a treia întrebare litera b)*

240. Prin intermediul celei de a treia întrebări litera b), instanța de trimitere solicită Curții să stabilească dacă articolul 5 alineatul (2) din Regulamentul nr. 833/2014 interzice emiterea, cu începere de la 12 septembrie 2014, de CGD [133] în temeiul unui acord de depozit cu una dintre entitățile enumerate în anexa VI sau alte tranzacții cu asemenea certificate cu privire la acțiuni la una dintre aceste entități, care au fost emise anterior acestei date.

132 — C(2014) 9950, p. 3.

133 — CGD sunt certificate care reprezintă deținerea unui anumit număr de acțiuni ale unei societăți. Deoarece aceste certificate sunt transferabile, ele constituie valori mobiliare autonome care pot fi cotate și negociate pe piața de capital independent de acțiunile subiacente, care pot fi cotate separat pe o piață străină. CGD sunt emise de depozitari (deseori de bănci de investiții) în temeiul unor acorduri de depozit încheiate între depozitari și emitenții de acțiuni subiacente.

241. Rosneft susține că interdicția de emitere de CGD cu începere de la 12 septembrie 2014 nu include CGD ale căror acțiuni subiacente au fost emise anterior datei de 12 septembrie 2014. FCA se opune acestei interpretări, aceasta considerând că interdicția se aplică cu începere de la această dată independent de data de emitere a acțiunilor subiacente, poziție pe care o împărtășește de asemenea instanța de trimitere.

242. În opinia noastră, din formularea dispoziției în cauză reiese cu claritate că emiterea de CGD este interzisă cu începere de la 12 septembrie 2014 independent de data de emitere a acțiunilor subiacente.

243. Potrivit articolului 5 alineatul (2) din Regulamentul nr. 833/2014, „[s]e interzic cumpărarea, vânzarea, furnizarea de servicii de investiții sau de asistență la emiterea sau efectuarea de oricare alte operațiuni cu valori mobiliare […] a căror scadență este mai mare de 30 de zile, emise după 12 septembrie 2014”.

244. Termenul „valori mobiliare” este definit la articolul 1 litera (f) punctul (i) drept „acțiunile la întreprinderi și alte titluri echivalente acțiunilor la întreprinderi, la întreprinderi de tip parteneriat sau la alte entități, precum *și certificatele reprezentative de acțiuni*” [134].

245. Întrucât formularea acestor dispoziții nu prevede niciun termen limită în privința acțiunilor subiacente, este clar că interdicția de emitere de CGD se aplică independent de data de emitere a acțiunilor subiacente [135].

246. Acest lucru pare, de altfel, firesc dat fiind că, astfel cum observă FCA, CGD sunt instrumente de plasament legate în mod cert de acțiunile unei societăți, dar cotate la bursă și negociate în mod separat de acțiunile pe care le reprezintă. În acest sens, CGD permit societăților din țări terțe să aibă acces la piețele de capital din Uniune și să mobilizeze capital pe aceste piețe fără a trebui să îndeplinească în mod obligatoriu criteriile și condițiile impuse pentru cotarea acțiunilor lor la bursele de pe aceste piețe.

247. Este de asemenea important să se observe că, potrivit FCA, CGD emise în prezent cu privire la acțiunile Rosneft reprezintă doar 7,5 % din capitalul său total în acțiuni, în timp ce valoarea-plafon autorizată deja de FCA pentru cotarea la bursă și admiterea la negociere permiteau schimbul până la aproximativ 90 % din capitalul acesteia exprimat în CGD.

248. Acest lucru implică faptul că, în cazul în care punctul de vedere al Rosneft ar fi admis, măsura restrictivă introdusă prin dispoziția în cauză ar fi lipsită de conținutul său, dat fiind că majoritatea acțiunilor Rosneft au fost admise anterior datei de 12 septembrie 2014 și că Rosneft ar putea continua să le convertească liber în CGD.

249. Pentru aceste motive, propunem Curții să răspundă la a treia întrebare litera b) că articolul 5 alineatul (2) din Regulamentul nr. 833/2014 interzice emiterea de CGD cu privire la acțiunile entităților enumerate la anexa VI cu începere de la 12 septembrie 2014 independent de data de emitere a acestor acțiuni.

134 — Sublinierea noastră.

135 — A se vedea de asemenea în acest sens Nota de îndrumare din 16 decembrie 2014 privind punerea în aplicare a anumitor dispoziții din Regulamentul (UE) nr. 833/2014 [C(2014) 9950 final, p. 7].

F – *Cu privire la a treia întrebare litera c)*

250. Prin intermediul celei de a treia întrebări litera c), instanța de trimitere solicită în esență Curții să ofere o definiție termenului „șist”, care figurează la articolul 3 alineatul (3) și la articolul 3a alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 833/2014, precum și să stabilească dacă termenii „ape cu o adâncime mai mare de 150 de metri”, care figurează la articolul 3 alineatul (3) și la articolul 3a alineatul (1) litera (a) din acest regulament, trebuie interpretați în sensul că măsura de 150 de metri trebuie să fie considerată de la punctul de forare sau din altă parte.

1. Cu privire la noțiunea „ape cu o adâncime mai mare de 150 de metri”

251. Astfel cum am arătat la punctul 214 din prezentele concluzii și la nota de subsol 122, există zone întinse unde adâncimea apei variază considerabil, astfel încât în anumite locuri apele au o adâncime mai mare de 150 de metri, în timp ce în altele apele au o adâncime mai mică de 150 de metri. Potrivit Rosneft, Regulamentul nr. 833/2014 nu identifică punctul de la care cei 150 de metri trebuie să fie măsurați și nici nu precizează dacă este interzis să se foreze vertical într-un punct în care adâncimea mării este mai mică de 150 de metri și ulterior să se foreze spre exterior către un punct care este situat în roca ce se găsește în ape cu o adâncime mai mare de 150 de metri.

252. Subliniem existența unor opinii convergente între Rosneft, guvernul Regatul Unit, guvernul francez și Comisie [136] în ceea ce privește interpretarea care trebuie dată acestor termeni, în măsura în care exprimă punctul de vedere că măsurarea adâncimii trebuie să fie stabilită la punctul de forare pentru extracția de petrol.

253. Împărtășim de asemenea această interpretare pe care o considerăm logică.

254. Asemenea Comisiei, considerăm că măsurarea celor 150 de metri trebuie să se realizeze pe verticală, ceea ce exclude posibilitatea ca o întreprindere să poată fora pe diagonală dintr-un punct în care adâncimea apelor este egală cu sau mai mică de 150 de metri către un câmp petrolier care se găsește sub ape cu o adâncime mai mare de 150 de metri.

255. De asemenea, este exclusă o forare verticală într-un punct în care adâncimea apelor este mai mică de 150 de metri urmată de o forare spre exterior în direcția unui câmp petrolier care se găsește sub ape cu o adâncime mai mare de 150 de metri.

256. Dacă s-ar permite opusul, atunci când din punct de vedere tehnic și economic este viabil, măsura restrictivă ar putea fi eludată.

257. Mai mult, Rosneft, guvernul francez și Comisia (guvernul Regatului Unit neexprimându-și un punct de vedere în această privință) consideră că acest criteriu al adâncimii de 150 de metri trebuie să se aplice la amplasamentul locului de forare, iar nu în perimetrul câmpului petrolier care face obiectul forării.

258. Aceasta presupune că forarea unui câmp petrolier care se găsește în parte sub ape cu o adâncime mai mare de 150 de metri și în parte sub ape cu o adâncime mai mică de 150 de metri nu este vizată de articolul 3 alineatul (3) și de articolul 3a alineatul (1) litera (a) din Regulamentul nr. 833/2014 în măsura în care se realizează într-un punct în care adâncimea apelor este egală cu sau mai mică de 150 de metri.

259. Împărtășim de asemenea această interpretare.

136 — Celelalte părți din procedura principală și intervenienții nu au depus observații în această privință.

2. Cu privire la noțiunea „șist”

260. Interpretarea noțiunii „șist” se dovedește mai complicată.

261. Potrivit guvernului Regatului Unit, Curtea nu este în măsură să realizeze o examinare a probelor științifice și geologice, în timp ce guvernul francez consideră că această noțiune corespunde unei noțiuni geologice exacte care nu necesită interpretare din partea Curții.

262. În schimb, Rosneft și Comisia oferă propriile interpretări în privința noțiunii „șist” care sunt diametral opuse.

263. Pe baza mărturiei expertului său geologic, Rosneft propune să se rețină drept definiție a termenului „șist” depuneri care conțin kerogen, compuse în principal din argilă (a cărei proporție de minerale argiloase depășește 35 %) care nu conține petrol lichid.

264. Potrivit Comisiei, dispozițiile în cauză reglementează proiectele cu potențial de extracție a petrolului, independent de faptul că sursele situate în formațiuni de șist sunt kerogen sau țiței atât timp cât se aplică fracturarea hidraulică.

265. Această divergență de interpretare demonstrează că, în mod contrar punctului de vedere al guvernului francez, noțiunea geologică „șist” dă naștere unor dezbateri. Pe de altă parte, considerăm, ca și guvernul Regatului Unit, că Curtea nu este în măsură să ofere definiții științifice ale termenilor geologici, precum șistul, în special în cazul în care autorul actului în cauză, în speță Consiliul, nu a definit termenul.

266. Prin urmare, fără a intenționă să oferim o definiție de expert geologic noțiunii „șist”, subliniem că, așa cum a observat Comisia, termenul în cauză figurează în sintagma „proiectele cu potențial de extracție a petrolului pornind de la surse situate în formațiuni de șist prin fracturare hidraulică”.

267. Ne exprimăm îndoiala că această sintagmă nu permite experților în materie, atât din cadrul întreprinderilor în cauză, cât și din cadrul autorităților competente ale statelor membre, să o pună în aplicare. Astfel, după cum observă instanța de trimitere, „cel puțin în majoritatea cazurilor, experții din domeniul în cauză ar înțelege limitele acestor definiții și […] problemele identificate de [Rosneft] se dovedesc a fi mai degrabă ipotetice decât reale sau cel puțin intervin în marjele acestor definiții” [137].

268. Cu toate acestea, trebuie subliniat că, așa cum măsurile restrictive vizează explorarea și extracția petrolului în Rusia, definiția care urmează a fi dată termenului „șist” trebuie să ia în considerare natura formațiunilor de șist existente în această țară.

269. În consecință, nu considerăm că termenul „șist” poate fi definit științific de către Curte sau că o astfel de definiție este indispensabilă pentru punerea în aplicare a articolelor în cauză din Regulamentul nr. 833/2014.

270. Pentru aceste motive, propunem Curții să răspundă la a treia întrebare litera c) că măsurarea unor „ape cu o adâncime mai mare de 150 de metri” trebuie să se realizeze vertical din punctul de forare.

137 — *R (OJSC Rosneft Oil Company) v Her Majesty's Treasury and ors* [2015] EWHC 248 (Admin) punctul 53.

VI – Concluzie

271. În lumina considerațiilor precedente, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Camera de apel) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Divizia Queen's Bench (Camera de apel), Regatul Unit] astfel:

„1) Conform articolului 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și articolului 275 TFUE, Curtea este competentă să se pronunțe cu titlu preliminar, în temeiul articolului 267 TFUE, cu privire la validitatea Deciziei 2014/512/PESC a Consiliului din 31 iulie 2014 privind măsuri restrictive având în vedere acțiunile Rusiei de destabilizare a situației în Ucraina în raport cu articolul 40 TUE, precum și să controleze legalitatea articolului 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3) și a articolului 7 din această decizie.

2) a) Examinarea acestei întrebări nu a evidențiat niciun element de natură a aduce atingere validității

— articolului 1 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3),

— articolului 7 și

— anexei III la Decizia 2014/512,

precum și

— articolului 3 alineatele (1)-(4), alineatul (5) primul și al treilea paragraf și alineatele (6)-(8);

— articolului 3a;

— articolului 4 alineatele (3) și (4);

— articolului 5 alineatul (2) literele (b)-(d) și alineatul (3);

— articolului 11 și

— anexelor II și VI la Regulamentul (UE) nr. 833/2014 al Consiliului din 31 iulie 2014 privind măsuri restrictive având în vedere acțiunile Rusiei de destabilizare a situației în Ucraina.

Articolul 3 alineatul (5) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 833/2014 este lipsit de validitate.

b) Principiile securității juridice și *nulla poena sine lege certa* nu exclud posibilitatea ca un stat membru să impună sancțiuni penale în temeiul articolului 8 din Regulamentul nr. 833/2014 înainte ca termenii utilizați de acest regulament și care definesc domeniul de aplicare al infracțiunii în cauză să fi fost în mod suficient clarificați de Curte.

3) a) Termenul «asistență financiară», care figurează la articolul 4 alineatul (3) din Regulamentul nr. 833/2014, include prelucrarea de către o bancă sau alt organism financiar a unei plăți a cărei tranzacție subiacentă este prevăzută la articolul 3 alineatul (1) din acest regulament.

b) Articolul 5 alineatul (2) din Regulamentul nr. 833/2014 interzice emiterea de certificate globale de depozit cu privire la acțiunile entităților enumerate în anexa VI cu începere de la 12 septembrie 2014 independent de data de emitere a acestor acțiuni.

c) Măsurarea unor «ape cu o adâncime mai mare de 150 de metri» în sensul articolului 3 alineatul (3) și al articolului 3a alineatul (1) litera (a) din Regulamentul nr. 833/2014 trebuie să se realizeze vertical din punctul de forare.”